

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Σίνα 4, 454 44 ΙΩΑΝΝΙΝΑ, Τηλ.: 26510 -74000 ΦΑΞ: 26510 -79286

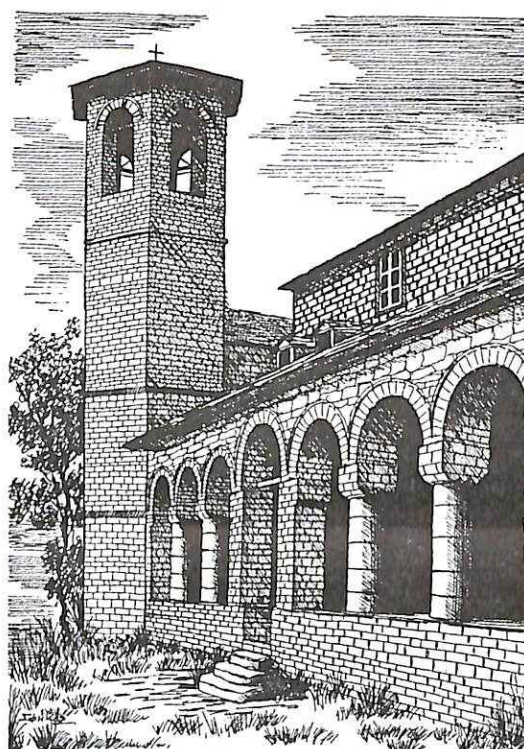
ΕΤΟΣ ΚΑ'
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 299
ΜΑΡΤΙΟΣ
2003

ΖΑΓΟΡΙ - ABRUZZO (επιστολή ενός ειδήμονα)

Επειδή η Ι.Α.Ε.Ζ. θεωρεί πως αυτή τη χρονική στιγμή το πιο επίκαιρο και ζωτικό πρόβλημα για την παραπέρα πορεία του Ζαγοριού είναι, το υπό ίδρυση, πολυσυζητημένο «Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου» (Ε.Π.Β.Π.) ευχαρίστως παραχωρεί το πρωτοσέλιδο του σημερινού τεύχους του περιοδικού της σ' έναν ειδήμονα και, από μακρού φίλο του Ζαγοριού, τον πρόεδρο της «Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης» (Ε.Ε.Π.Φ.) **Γεώργιο Σφήκα**, θέλοντας να συμβάλλει έτσι στην ενημέρωση των Ζαγορίσιων, στην έλλειψη της οποίας πολλοί αναφέρονται, άλλοι καλόπιστα κι άλλοι κακόβουλα και κακόπιστα (φυσικά είναι οι πρώτοι, που μας ενδιαφέρουν). Ευχαριστούμε τον αγαπητό φίλο για τις (όχι για πρώτη φορά) καλοπροαίρετες, ανιδιοτελείς και τεκμηριωμένες παρεμβάσεις του, που αφορούν στο Ζαγόρι.

Ως προς την προτροπή του για μια ενημερωτική εκδρομή στο Πάρκο του ΑΜΠΡΟΥΤΣΟ της Ιταλίας, πληροφορούμε τον κ. Σφήκα ότι μια τέτοια έγινε από το Κ.Ε.Ζ. (Κέντρο Ερευνών Ζαγοριού) το 1983. Τώρα το τι απεκόμισε ο καθένας μας από την εκδρομή εκείνη, είναι αλλουνού... «παπά Ευαγγέλιο». Γιατί υπάρχουν και κάποιοι, που ακούν και βλέπουν αυτό που θέλουν κι όχι αυτό που στην πραγματικότητα υπάρχει. Πάντως όπως πληροφορούμαστε, υπάρχει σκέψη για μία τέτοια εκδρομή από το Δήμο Κεντρικού Ζαγοριού. Όσο για μια αδελφοποίηση με το Αμπρούτσο και το Ζαγόρι (ολόκληρο το Ζαγόρι), θα ήταν ευχής έργο κάποτε να γίνει.

Ακολουθεί η επιστολή του κ. Σφήκα.

Εκκλησιά στους Κήπους

(Γκραβούρα του Γ. Σφήκα)

Ελάφι. Στο Ζαγόρι δεν γίνεται τίποτα προς αυτή την κατεύθυνση.

Επιπλέον, στο Αμπρούτσο, όλο το Εθνικό Πάρκο επιτηρείται από ειδικούς φύλακες, αλλά και με κάμερες τοποθετημένες σε καίρια σημεία, ακόμη και με ελικόπτερα, ενώ στο Ζαγόρι και στο Ε.Π.Β. Πίνδου η επιτήρηση είναι ανύπαρκτη.

Άλλες διαφορές: η διοίκηση του Πάρκου του Αμπρούτσο βρίσκεται στην περιοχή του, στην καρδιά του, στο χωριό Πασκασέρολι και όχι στη Ρώμη ή στην Πεσκάρα, ενώ η διοίκηση του Ε.Π. Β. Πίνδου βρίσκεται στα Γιάννινα και στα Γρεβενά. Επιπλέον, υπάρχουν στην περιοχή του Αμπρούτσο εννέα Μουσεία για τη φύση και την ιστορία του τόπου, διάσπαρτα σε εννέα χωριά. Στο Ζαγόρι έχουν ξεκινήσει ανάλογες προσπάθειες, που όμως ακόμη δεν έχουν αποδώσει, όπως το Λαογραφικό Μουσείο «Αγάπιος Τόλης» στους κήπους, το «Βοτανικό Μουσείο Λαζαρίδη» στο Κουκούλι, το Κέντρο Πληροφόρησης» στους Ασπραγγέλους και το «Περιπτερό Πληροφόρησης» Μεσοβουνίου.

Στο Αμπρούτσο λειτουργούν συνολικά δέκα κέντρα για τη μελέτη της πανίδας της περιοχής, εγκατεστημένα σε εννέα κέντρα πληροφόρησης, σε διάφορα χωριά. Στο Ζαγόρι

δεν υπάρχει κανένα. Ακόμη πρέπει να πούμε ότι το κυνήγι στον πυρήνα του Εθν. Πάρκου Αμπρούτσο αποτελεί παρελθόν, ενώ στο Ε.Π. Β. Πίνδου και στο Ζαγόρι το κυνήγι, νόμιμο ή παράνομο, συνεχίζεται και απαγορεύεται μόνο στα χαρτιά.

Στο Αμπρούτσο λειτουργούν επίσης δέκα κέντρα πληροφόρησης σε διάφορα χωριά, ενώ στο Ζαγόρι μόλις τώρα ξεκινούν τέτοιες προσπάθειες. Όλες οι παραπάνω δραστηριότητες δίνουν δουλειά σε εκατοντάδες νέους ανθρώπους, ντόπιους ή από άλλα μέρη της Ιταλίας, που έχουν εγκατασταθεί μόνιμα στην περιοχή του Αμπρούτσο. Και φυσικά, οι νέοι άνθρωποι γεννούν παιδιά, με αποτέλεσμα να υπάρχουν πλέον πολλά παιδάκια και να λειτουργούν πολλά σχολεία. Με άλλα λόγια, έχει λυθεί και το δημογραφικό, που ακόμα στο Ζαγόρι παραμένει άλυτο.

Εκτός από τους παραπάνω εργαζόμενους στο Πάρκο του Αμπρούτσο, υπάρχουν κι άλλοι νέοι άνθρωποι που απασχολούνται μόνιμα ως οδηγοί επισκεπτών, στις διάφορες πεζοπορικές διαδρομές. Στο Ζαγόρι ελάχιστα άτομα ασκούν αυτή τη δραστηριότητα, μάλλον ως πάρεργο. Ακόμη, στα χωριά του Αμπρούτσο λειτουργούν πολλές βιοτεχνίες που παράγουν ξυλόγλυπτα, υφαντά, πήλινα σερβίτσια και άλλα είδη λαϊκής τέχνης ή παραδοσιακά είδη διατροφής, μέλι, τυριά κλπ. Στο Ζαγόρι υπάρχει μια τάση να εγκαταλειφθούν όλα αυτά.

Το Εθνικό Πάρκο του Αμπρούτσο λειτουργεί ως αυτόνομος οργανισμός, με Διοικητικό Συμβούλιο, πρόεδρο και διευθυντή. Στο Ε.Π. Β. Πίνδου μόλις τώρα γίνεται μια προσπάθεια να ιδρυθεί ένας φορέας διαχείρισης. Ως τώρα πάντως η διοίκηση υπάρχει μόνο στα χαρτιά.

Αν θέλουμε τώρα να μιλήσουμε με νούμερα, το Ε.Π. Αμπρούτσο το επισκέφθηκαν στη διετία 1969-1970, 70.000 επισκέπτες, ενώ κατά την τριετία 1980-1982, αυτοί έφθασαν το 1.000.000, και κατά την τριετία 1996-1998, το 1.800.000. Για το Ζαγόρι και το Ε.Π. Β. Πίνδου έχουμε στοιχεία, Αμφιβάλλω.

Τελειώνοντας, προτείνω να οργανωθεί μια εκδρομή Ζαγορίσιων στο Αμπρούτσο, ύστερα από συνεννόηση με τη Διοίκηση του Πάρκου, για να δουν από κοντά οι δικοί μας τι είναι, πως πρέπει να λειτουργεί και πως θα αποδώσει οικονομικά ένα Εθνικό Πάρκο. Τι θα λέγατε μάλιστα για μια αδελφοποίηση των δύο περιοχών, που είναι και της μόδας τα τελευταία χρόνια;

Θα περιμένω την απάντησή σας,

Με φιλικούς χαιρετισμούς,

Γιώργος Σφήκας

Πρόεδρος ΕΕΠΦ

Το Ζαγόρι και το Αμπρούτσο

Αγαπητοί φίλοι,

Η περιοχή του Αμπρούτσο βρίσκεται στα όρη Απέννινα της Ιταλίας, όχι πολύ μακριά από τη Ρώμη. Τα Απέννινα είναι μία οροσειρά που μοιάζει πολύ με τη δική μας Πίνδο και το Αμπρούτσο μια περιοχή που μοιάζει αρκετά με το Ζαγόρι. Υπάρχουν μάλιστα ιστορικά βεβαιωμένες πληροφορίες ότι Ζαγορίσιοι μετανάστευσαν στο Αμπρούτσο τον καιρό της Τουρκοκρατίας.

Κάτι άλλο κοινό που έχουν αυτές οι δύο περιοχές είναι ότι έχει ιδρυθεί σε κάθε μια ένα Εθνικό Πάρκο, για την προστασία της φύσης και όχι μόνο.

Οι ομοιότητες όμως σταματούν εδώ και αρχίζουν οι διαφορές. Η προστασία του Εθνικού Πάρκου του Αμπρούτσου είναι πραγματική και όχι στα χαρτιά, όπως στο Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου. Όλα τα είδη της πανίδας παρουσιάζουν ανάκαμψη στο Αμπρούτσο κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, ενώ στο Ζαγόρι παρουσιάζουν μείωση. Είδη της πανίδας που είχαν χαθεί εξαιτίας του ανελέητου κυνηγιού τους σε παλαιότερες εποχές, επανεισήχθησαν στο Αμπρούτσο, όπως το Ζαρκάδι και το

«Ο Φλεβάρης απρόσμενος φέτος. Ξέφυγε από το «αναπηρικό» του κόμπλεξ. Κανείς δεν είπε:

— **Ανάν αυτός ο Κουτσοφλέβαρος, θα μας τρελάνει με τις καιρικές του κακίες».**

Και πώς να το πούμε; Όταν έχει ηλιόλουστες μέρες, ζεστή ατμόσφαιρα, όταν στολίζεται η γη με αγριολούλουδα, λουλουδιζούν τα «ευαίσθητα» δέντρα, πρασινίζει ο τόπος, κελαηδούν τα πουλιά, λήγονται αγανακτισμένα λόγια: «Όχι!»

Διαισθάνομαι την έκπληξή σας. Σπεύδω να «διασκεδάσω» την απορία σας. Όχι, δεν είναι ο φετινός Φλεβάρης, που μας ήρθε πανηγυρικά Ανοιξιάτικος. Κάθε άλλο. Είναι τόσες πολλές και νωπές οι ταιριασμένες που μας πρόσφερε φέτος, που δεν ξεχνιούνται από τη μια μέρα στην άλλη (Γράφω τελευταίες μέρες του Φλεβάρη).

Η εισαγωγική παράγραφος είναι από κείμενό μου για τον περσινό Φλεβάρη. («Ζ» μας Φ/287. 3.03 «Στιγμιότυπα») που ομοιογουμένως ήταν τόσο Ανοιξιάτικος και καλοσυνάτος. Καμιά σύγκριση. Πώς μπορούμε να κάνουμε το «μαύρο-άσπρο»;». Αν και για να είμαστε πιο ακριβείς πρέπει να αντιτρέψουμε τις λέξεις σε «άσπρο-μαύρο». Γιατί αυτή είναι η πραγματικότητα. Ο φετινός Φλεβάρης δεν άφησε οπιαστή γής της χώρας μας που να μη κάλυψε με το λαμπρό του χιόνι. Κι όχι λίγο μόλις. Και μέχρι το... Σύνταγμα (πού σε παλιέ, Αττικέ Ουρανέ, όπως σε γνώρισα τη 10ετία του 1930). Ενώ ο περσινός με τις πρασινάδες του και τα χρωματιστά αγριολούλουδά του, την ηλιοφάνεια της ατμόσφαιρας και τη ζωή σε πανηγύρι. Τι να κάνουμε; **Ο «καιρός» έχει τα γυρίσματά του, τη δική του νομοτέλεια και διαμορφώνεται ανάλογα με τα ατμοσφαιρικά αίτια και αιτίαιτα.**

Ωστόσο, το φετινό Φλεβάρη τον βάρυνε και η μόνιμη απειλή των ΗΠΑ για πόλεμο στο ΙΡΑΚ. Η «τρομοκρατία» του πολέμου. Η τηλεοπτική παρουσίαση και προπαγάνδα και η συνεχής απειλή πολέμου, από μέρα σε μέρα, διαμόρφωνε καταθλιπτικά την ψυχολογική ισορροπία του Κόσμου, παγκόσμια. Και τα μεν χιόνια του Φλεβάρη θα λιώσουν με τη βοήθεια του ήλιου και της θερμότητάς του, η απειλή όμως του πολέμου θα κατορθωθεί να εξαφανιστεί; Ίδου η απορία. Ίδωμεν και ευχόμεθα...

Επειδή, κατά τους αρχαίους μας σοφούς, «ουδέν κακόν αμιγές καλού» και αντίστροφα, να σημειώσω πως, με την «κλεισούρα» του κακοκαιριού Φλεβάρη, είχα, «συν τοις άλλοις», την ευκαιρία να διαβάσω το «Ημερολόγιο της Άννας

Χρονολόγιο

«Υπέρ της Ειρήνης και της ευσταθείας του Κόσμου δεηθώμεν»

(Ειρηνικά Εκκλησίας)

Σταύρου Συκιώτη

Φράνκ», έκδοση «Λειψίας».

Στις σελίδες του μια 14χρονη κοπέλλα, Εβραία, που μεγαλώνει κλεισμένη σ' ένα απόκρυφο και σκοτεινό κρυψώνα, στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας, το 1942-44, μαζί με τους δικούς της, για ν' αποφύγουν τη σύλληψή τους από τους Ναζί, κατορθώνει να διατυπώσει, με το φυσικό της χάρισμα που έχει, στο ημερολόγιό της, ποιικίλες σκέψεις σε διάφορα θέματα, αντικειμενικά και υποκειμενικά, που εντυπωσιάζουν για το βάθος τους. Η διάρκεια του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου: τρόμος, καταστροφές, αγριότητες, απανθρωπιά...

Στην ψυχούλα της ανώριμης παιδούλας κυριαρχούν βασιανιστικά «Γιατί». Μεταφέρω ένα απόσπασμα από ένα «Γιατί της, επειδή το βρισκόω τόσο επίκαιρο και διαχρονικό κι ας γράφτηκε πριν από 60 τόσα χρόνια. Ομολογώ με εντυπωσίασε.

«Σελ. 231-Ημερομην. 3/5/44 (σ.σ. πέθανε αρχές Μαρτίου του 1945 στο Στρατόπεδο Μπέργκεν - Μπέλσεν).

— **Συνέχεια αναρωτιώμαστε απελπισμένα: «Γιατί γίνεται ο πόλεμος; Γιατί οι άνθρωποι δεν μπορούν να ζήσουν ειρηνικά; Γιατί όλη αυτή η καταστροφή;»**

Το ερώτημα είναι εύλογο, αλλά δεν μπορούμε να βρούμε απάντηση. Αλήθεια, γιατί φτιάχνουν, ολοένα, μεγαλύτερα αεροπλάνα με όλο και πιο βαριές βόμβες, ενώ την ίδια στιγμή χτίζουν τα καταστραμμένα σπίτια;

Γιατί σπαταλούν δισεκατομμύρια κάθε μέρα, για τον πόλεμο, ενώ δεν υπάρχει ούτε μια δεκάρα διαθέσιμη για τα φάρμακα, τους φτωχούς και τους καλλιτέχνες; Γιατί υπάρχουν άνθρωποι που πεινρούν, ενώ σε άλλα μέρη της γης τα τρόφιμα σοπίζουν από αφθονία; **Ω. Γιατί οι άνθρωποι είναι τρελοί;**

Δεν μπορώ να πιστέψω ότι υπεύθυνοι για τον πόλεμο είναι μόνο οι ισχυροί, οι κεφαλαιούχοι και οι πολιτικοί. Ω! Όχι, και οι κοινοί άνθρωποι θέλουν τον πόλεμο, αλλιώς οι λαοί θα είχαν επαναστατήσει προ πολλού. Είναι το ένστικτο της καταστροφής και του φόβου που οδηγεί τους ανθρώπους στον πόλεμο **κι αν όλο το αν-**

θρώπινο γένος, χωρίς εξαίρεση, δεν υποστεί μια μεγάλη αλλαγή, οι πόλεμοι δεν πρόκειται να σταματήσουν. Οι πολιτισμοί θα καταστρέφονται, ό,τι ωραίο κτίζεται θα γκρεμίζεται και η ανθρωπότητα θ' αρχίζει ξανά και ξανά από την αρχή...

Δεν ξέρω, αν ο πόλεμος και οι καταστροφές του είναι μέσα στο «ένστικτο» του ανθρώπου (όπως γράφει η Άννα Φράνκ). Ο πόλεμος και στον αντίποδά του η Ειρήνη, είναι δυο έννοιες, δυο φαινόμενα που χαρακτηρίζουν τη ζωή του κόσμου, είτε τοπικά είτε παγκόσμια. (Η Ιστορία είναι μια αστείρευτη αλληλουχία τοπικών ή παγκόσμιων πολέμων, που καταδυναστεύουν, θα έλεγα, τους μαθητές των σχολείων, που πρέπει να τους αποστηθίζουν, να τους γνωρίζουν και ψυχολογικά, να τους προετοιμάζει για κάποιο καινούριο πόλεμο, στην εποχή τους).

Λέτε, στην καρδιά αυτού του «ένστικτου» να «εμφωλεύει» η κατάρα του Θεού, που συνώδευσε τους πρωτόπλαστους, όταν προέπεσαν την εξώπορτα του Πα-

ραδείσου, με την άλλη (κατάρα) «εν τω ιδρώτι του προσώπου σου φαγείν τον άρτον;». Όλα, μπορεί. Το θέμα «Πόλεμος και Ειρήνη» είναι όχι μόνο βασικό, ουσιαστικό, πρωταρχικό, για τη ζωή των ανθρώπων και τη σκέψη τους, αλλά προϋπόθεση για την ψυχοπνευματική τους πρόοδο και ωριμότητα. Έχουν γραφεί, από χιλιάδες ανθρώπους, από παλιά μέχρι σήμερα, τόσα πολλά «Υπέρ» και «Κατά» κι όμως ψάχνουμε, ακόμα, να δούμε πού τοποθετείται η αλήθεια ανάμεσά τους.

Σίγουρα, θα συνεχίσουμε να ψάχνουμε και να φιλοσοφούμε για τις δυο αυτές αντιθετικές έννοιες της ζωής μας. Φρονούμε, πως το πρόβλημα δεν εντοπίζεται στο «ένστικτο» ή την ίδια τη φύση του ανθρώπου, αλλά συνδέεται άρρηκτα και με τα κοινωνικό-οικονομικά συστήματα που διαμορφώνονται παγκόσμια και κατευθύνουν και ελέγχουν τη ζωή των ανθρώπων κοινωνιών.

Έτσι, θα παλινδρομούμε ανάμεσα στο «Πόλεμο, πατήρ πάντων... «κατά τον Ηράκλειτο και το «Ειρήνη Υμίν» του Ιησού Χριστού. Εκτιμάμε, πως ο σημερινός άνθρωπος, σα δημιουργός, διακατέχεται από την υπερβολή της αλαζονείας του. Ας ευχηθούμε, όλοι οι άνθρωποι, και όχι ο γενικευμένος και απροσδιόριστος άνθρωπος» να βασίσουν της ευτυχίας τους «επί της ακτινοβολούλας του Ειρήνης» κατά πως συμβουλεύει ο Πίνδαρος.

Βασίλη Αρχιμανδρίτη

«Πορεία Γενναίων»

Ο Παπικιώτης φίλος κ. Βασίλης Αρχιμανδρίτης, είχε την καλοσύνη να μου ταχυδρομήσει, από Αθήνα όπου μένει, το «Πορεία Γενναίων», που κυκλοφόρησε το 2002. Τον ευχαριστώ θερμά γι' αυτή του την επιλογή. Το βιβλίο, στο σύνολό του προκαλεί τον αναγνώστη, τόσο με την εξωτερική του εμφάνιση όσο και με την εσωτερική τυπωτική του εργασία, γιατί ικανοποιούν την αισθητική του ματιού και κάνουν την ανάγνωση ευχάριστη και άνετη. Η γλαφυρή και ανεπιτήδευτη εξιστόρηση των γεγονότων της «πρώτης γραμμής» του πολέμου του 40—γιατί σ' αυτόν αναφέρεται—στα οποία συμμετείχε, για 6 μήνες, ως διμοιρίτης έφ. Ανθυπολοχαγός σε μονάδα του Κόνιτσας που, ως γνωστόν, πρωταγωνίστηκε συντελεί σ' αυτό. Το έπος του 1940, το τεινόν ορόσημο της νεότερης ιστορίας μας. Όσοι, μάλιστα, έζησαν την πορεία. Έχουν προσωπικά βιώματα. Αναθυμούνται, ακόμα, και ανα-Εθνικό ενθουσιασμό, που κατατρόπωσε τον υπερφίαλο δονκιχωτισμό του Μουσολίνι και εξετέλεισε τον φασισμό του.

Βρέθηκαν στα «νώτα» του Στρατού, την εποχή εκείνη. Ωστόσο, λόρεται—καθημερινά αντικρίζω την περιοχή του εξιστογεται—σε του Δυτ. Ζαγορίου με την Αλβανική μεθόριο—παρακολούθησα και επανειλημμένα πως η αντίσταση του Ελληνικού έθνους στην αναίτια βία «μονορούφι» το πόνημα του Βασίλη, που κατάφερε να ξεπεράσει την προσωπική του ιστορία σαν αξιωματικούς, στον πόλεμο του '40, που αποτελεί λεπτομέρεια στη συνολική ιστορία του πολέμου εκείνου.

Σ.Συκ.

Άξιον εστί

(Αφήγημα του ΦΡΙΞΟΥ ΤΖΙΟΒΑ από το ομώνυμο βιβλίο του, συμπληρωμένο και με νέα επεισόδια)

Κυρίου κι έφερε εδώ, στην ηλιόλουστη χαράδρα, το χαλασμό.

Ταξίδευε όλη μέρα και όλη νύχτα η σαρμανίτσα με το φασκιωμένο μωρό. Σκάλωνε σε βράχια, ξεσάλωνε προχωρώντας για τη θάλασσα.

Αναστατώθηκε το χωριό. Μπαίνονβγαίναν χωριανοί στο πονεμένο σπίτι—μα τι να πουν και πως να βοηθήσουν! Κάποτε μίλησε συμβουλευτικά ο πρωτόπαπας

ρας, να κινείται ίσκιος. Αρκούδα σκέφτηκε σκιαγμένος, μα φύσηξε αγέρας στην ποταμιά και τότε διέκρινε μαντήλι γυναικας να πάει ψηλά, να γίνεται χαρταετός. Ύστερα ξεχώρισε γυναικα να ξεκολλάει αρχάδες, εκείνες τις βαρείες όρθιες πέτρες που προστατεύουν τους διαβάτες να μη πέσουν στο νερό, να τις σπρώχνει στο ποτάμι με κατάρες. Κατάρες για το κακό πνεύμα που το κατοικεί και δεν αφήνει να ζήσουν τα παιδιά της.

Με την ευκαιρία της έκδοσης και κυκλοφορίας του βιβλίου «Άξιον εστί» του γνωστού συγγραφέα και λογοτέχνη συμπατριώτη μας Φρίξου Τζιόβα, αρχίζουμε από το σημερινό τεύχος τη δημοσίευσή του σε συνέχειες, για να κάνουμε περισσότερο γνωστό στους αναγνώστες μας και σε όλους τους Ζαγορίσιους το πλούσιο πνευματικό έργο του Φρίξου Τζιόβα, που η παρουσία του στην ελληνική λογοτεχνία τιμά ιδιαίτερα το Ζαγόρι.

Το «Ζ» μας

«πρέπει να κάνουν τ' αδύνατα δυνατά, να βρουν το κορμάκι να το θάψουν χριστιανικά». Έταξε ο παππούς γρόσια για το κουφάρι του εγγονού του—μονάκριβο το είχα.

Απολύθηκαν οι ντραγάτες του χωριού να ψάξουν στην ακροποταμιά, από το γιοφύρι του Μίσου—μέχρι το βοϊδοματή. Ένας κατέβηκε το γκρεμό του μοναστηριού της Αγίας Παρασκευής κοντά στο Μονοδέντρο να ψάξει στις οβίρες, άλλος κατέβηκε στη χούνη από το φοβερό γκρεμό του Βετσικού, ο τρίτος πήγε να καρτερέσει στο γιοφύρι της Αρτζίστας εκεί που τα νερά ημερεύουν λες και προνόησε η φύση για να ξεκουράζονται οι πέστροφες, να καθρεφτίζονται τα πλατάνια. Ο παππούς έδωσε εντολή στους ντραγάτες πως όπου βρουν σκαλωμένη τη σαρμανίτσα να του φέρουν από κει κι ένα κλαράκι με ρίζες να το θάψει στο πλάι του εγγονού του.

Λυκαυγές και το φεγγάρι στη χάση του. Δεν ξεχώριζες ακόμα τα σχήματα. Ακούμπησε ο ντραγάτης τις πλάτες του σε πλατάνι να ξεποστάσει, νύσταζε κιόλας. Ξεχώριζε δεν ξεχώριζε ακόμα την καμμένα του γιοφυριού που έωνε τα χωριά Αρτζίστα και Πάπιγκο. Κάποτε είδε ψηλά, στη μέση της καμ-

Αυτά πιστεύονταν τότε. Οι αγωγιάτες μετρούσαν πόσες αρχάδες έλειπαν κάθε φορά κουνώντας με λύπη το κεφάλι. Οι προεστοί έβριζαν μαστόρους και συμπλήρωναν τις πέτρες, μα κάθε χρόνο πάλι κάποιες θα έλειπαν.

Άκουσε τη γυναίκα να φωνάζει, δεν ξεχώριζε αν ήταν από φόβο, αν ήταν από χαρά. Τότε είδε κι αυτός τη σαρμανίτσα αραγμένη στο πέδιλο του γιοφυριού. Πήδησε η γυναίκα στο νερό, σάλταρε και ο ντραγάτης. Τράβα αυτός τη σαρμανίτσα, τράβα εκείνη «Φέγα ζουρλή» μαινόταν ο ντραγάτης. «Έμένα το φέρνει το ποτάμι» έλεγε τραβώντας και σκούζοντας εκείνη. Νίκησε ο ντραγάτης αρπάζοντας το φασκιωμένο μωρό κι έμεινε η γυναίκα ν' αγκαλιάζει τη σαρμανίτσα. Κάποτε ηούχασαν ξεφυσώντας και η γυναίκα κάτι κατάλαβε από τα μισόλογα του ντραγάτη. «Πάμε στους καλόγερους» είπε και τον τραβούσε από το ρούχο. «Θα το θάψουν στη Ντόβρα, απαντούσε βραχνά εκείνος, θα πάρω τα βρετικά». «Μωρέ βαριόμουνε, αυτοί μπορεί να το αναστήσουν».

Το μοναστήρι της Σπηλιωτισσας, δυο βήματα παρα πάνω, κολημένο στα βράχια αχνορόδιζε στο πρωινό. Η δρένια πόρτα του αυλόγυρου μισανοιγμένη. Από μέ-

σα έρχονταν ψαλμοί.

Μαζεύτηκαν οι καλόγεροι πάνω από το μωρό. «Ο Μωυσής των υδάτων» μουρμούρισε ο μοναχός Ιωακείμ σαν άκουσε τα συμβάντα. Τα λεπτά δάχτυλά του Παρθένιου έλυσαν τις μάλλινες φασκιές και ψαχούλευαν το στήθος του μωρού. «Μπορεί να έχει ακόμα ένα κλωνάρι ζωής». Η φωνή του κυμάτισε χαρούμενη στο στενό κελί. Έσταξε δυο σταγόνες χαμομήλι στα μισάνοιχτα κίτρινα χελιάκια. Ζήτησε να του ετοιμάσουν μαντζούνι από μέλι, φροξυλάνθια, χαμομήλι, βρασμένα μούσκαλα, λάδι από το καντήλι της Παναγίας. Με ανάλαφρες κινήσεις μάλαζε την κοιλίτσα του μωρού. «Απ' όσο ξέρω είναι αβάφτιστο» μίλησε ο ντραγάτης. Το σήκωσε ψηλά ο γούμενος να το νεκροβαφτίσει. Το ακούμπησε για λίγο στην αγκαλιά της Παναγιάς, πλάι στο γιό της. Τότε το μωρό έβγαλε αδύναμο στεναγμό, ύστερα δυο τρεις λυγμούς. «Σώθηκε» είπαν με ένα στόμα οι καλόγεροι και ψαλμωδούσαν εν χορώ. Η γυναίκα έκανε μετανοήσεις στο εικονοστάσι και ο ντραγάτης έτριβε τα χέρια χαρούμενος γιατί λογάριζε πόσο ρεγάλο θα του δίνονταν αν πήγαινε το παιδί ζωντανό. Θα τον ασήμναν γονιοί, παππούδες, θειάδες. Άσε που για μέρες θα είναι καλοδεχούμενος στα μαγειριά του χωριού να μολογάει και να μολογάει! Ξαφνικά θυμήθηκε τη σαρμανίτσα, θυμήθηκε και την εντολή του παπού για μια ρίζα. Βρήκε στην αυλή του μοναστηριού κομμάτι από σπασμένο υνί. Κατέβηκε στο ποτάμι. Άφαντη η σαρμανίτσα—κρίμα στο ξύλο καρδιάς, στις ζωγραφίες της με γαλάζια, τριανταφυλιά, κίτρινα λουλούδια. Είχε να νομίζει γενιές και γενιές και τώρα μπορεί να την είχε πάει το ρέμα πέρα από τον κάμπο της Κλειδωνιάς. Ξέχασε ένα τοσοδούτικο πλατάνι και με τη χώρα του το έβαλε στο σκεπτικό.

Κοιμόταν το μωρό μέσα σε αργία μαλλιά και χορτασμένο κατωτάσιο γάλα. Οι αναπνοές του ήρεμες τώρα. Η γυναίκα το κοίταζε με λατρεία όπως άρχιζαν να ροδίζουν τα μαγυλιόκλα του. Έκοψε μια τούφα μαλλιά και τα τρύπωσε στον κόρφο της.

Πρωτού μεσημεριάσει, αφού στήλωσαν οι καλόγεροι τον ντραγάτη με ποταμίο ψάρι—για χρόνια μολογούσε ο φουκαρής τη νοστιμιά της τηγανισμένης πέστροφας—και μια κούπα κρασί, του φρότωσαν στη ράχη το μωρό φωλιασμένο σε αρνήσιο τομάρι και τον ξεπροβόδισαν με ευλογίες. Σαίνι αυτός, αν και με τρύπια γουρουνοτσάρουχα, πέταξε προς την κορφή της Γκραμπάλας που μέ-

Άξιον εστί

λονταν να γίνει ένδοξος τόπος. Τον ακολουθούσε απόμακρη η φωνή της γυναίκας «Εγώ, εγώ να τους πεις θα το βαφτίσω, μου το έστειλε το ποτάμι».

Ο γηγενής Άνθιμος σημείωνε με φτερό αετού στο οπισθόφυλλο του Μηναιού: Είς τους χιλίους... σίους (μη αναγνώσιμες δυο συλλαβές κι έτσι χάθηκε ο αιώνας μεταφύτευσης ενός κλαριού), δεκατρείς του έτους από Χριστού τον μήνα Απρίλιον ανηράπη υπό των υδάτων σαρμανίτσα με νήπιον εκ ντοβράς εσκάλωσεν εις Βοϊδομάτην νεκρόν με βοήθειαν Παρθένου γέγονεν στη μονή θαύμα μέγα επανήλθεν εις τον πάνω κόσμον το νήπιον.

Πέρασαν χρόνια και ζαμάνια. Το δέντροκι φυτεμένο από τα χέρια του παππού στο μεσοχώρι, αντί σε κιβούρι, ψήλωνε και φούντωνε. «Την κατάρα μου, έλεγε ο γέρος στις νύφες του, αν όταν κλείσω τα μάτια το παρατήσετε απότιστο και ξεφραγο να το φαν τα γίδια».

Το μεσοχώρι της Δοβράς (τώρα που όλοι έγιναν αστοί το λένε πλατεία) είναι το μεγαλύτερο σε έκταση που συναντάς στην περιοχή. Γιατί έμεινε άχτιστος τόπος; Με τις πολλές βροχές, όταν φουσκώνουν νερό τα σπλάχνα του λόφου που βρίσκεται κοντά του, ξεχύνεται από σπηλιά χείμαρρος και πλημμυρίζει άλλοτε το πλάτωμα που σχηματίστηκε, τις είδε, εδώ και χιλιάδες χρόνια πριν, από φρετό χώμα όλο φουσκή. Τον περασμένο αιώνα τιθαυεύτηκε έγινε υπόνομος που τον οδηγεί αθέατον έξω από το χωριό. Κανέ-

νας δεν διανοήθηκε να χτίσει σπίτι εκεί που σχηματίζονταν εποχιακά λιμνούλα. Έτσι ο άχτιστος οροθώγιος χώρος έμεινε κοινοτικός από κτίσεως οικισμού, έγινε το κέντρο του: με μαγαζιά, σπίτια, αμιλικό και αργότερα με κοινοτικό κατάστημα, ταχυδρομείο, ιατρείο, Δημαρχείο, στις άκρες του εκεί που μόλις άγγιζε το νερό. Όμως στο κέντρο του απέραντου μεσοχωριού υπήρχε μόνο ο βασιλιάς-πλατάνι, το δέντρο που ρίζωσε εκεί φερόμενο από την όχθη του βοϊδομάτη κι έγινε σημείο αναφοράς χωριανών και ξένων, ΤΟ ΛΕΙΟΝ ΕΣΤΙ.

Το καλοκαίρι, με το γέμμα του ήλιου, βλέπεις σε ξέφωτα από φυλλώματά του άπειρες χρυσές μπαλαρίνες, μικρές ίσα με κεφάλι καρφίτσας, να στροβιλίζονται στο ονειρικό τοπίο ανέμελες, σε κατάσταση ερωτικής μέθης. Ζαλίζεσαι βλέποντας πολύ ώρα την ηλιόσκινη των εντόμων που η ζωή τους σβύνει με το βασίλειο του ήλιου. Θα φανούν το επόμενο δειλινό οι απόγονοί τους να χορεύουν βαλς και καντρίλιες, ν' αραδιάζουν, να πυκνώνουν, να τρελαίνονται.

Στους τεράστιους κλώνους του με τις ονομασίες τους: ωκεανός, ξυγός, ουρανός, κεραυνός και άλλα, πού να τα θυμάσαι όλα! κόνευε το θαύμα του κόσμου. Σκιουράκια πηδούσαν οβέλα από κλαρί σε κλαρί, για να περάσουν εναέρια σε άλλα κλαριά φορτωμένα καρύδες

και λεφτόκαρα. Έτρεφαν με τα μπροστινά πόδια τη μυτούλα τους κάνοντας αστείες γκριμάτσες στα παιδιά και ας γαύγιζαν από κάτω σκύλαροι. Τα ματάκια τους! ίσως κανενός άλλου ζωντανού στον κόσμο δεν έχουν τόσο λάμψη και τόση τρυφερόδα. Είναι και τα πουλιά. Πλήθη σπουργίτια τσιτσιρίζουν στο δικό τους κοινοβούλιο με σπουδαιοφάνεια πηδώντας από κλαρί σε κλαράκι, ταλαντεύονται στην αρχή χορευτικά, γαντζωμένα με τα ντελικάτα ποδαράκια τους και όταν ισορροπούν σηκώνουν το κεφαλάκι τους περιγράφοντας, λες, για το κατόρθωμά. Χορταράκι το χορταράκι πλέκουν τις φωλιές τους που όταν φυσούν οι άνεμοι του κακού καιρού και τα γυμνά κλαδιά αλληλομαστιγώνονται, ξηλώνονται και αιωρούνται κρεμασμένες για καιρό σαν νεκρές νυχτερίδες. Είναι οι κουρούνες, είναι οι κλέφτρες καρκαξές, παναθεμάτες, με σκληρούς άγριους κρωγμούς. Όταν παραπληθαίνουν κάποιος θα τις ντουφεκήσει: μερικές θα πέσουν αργά νεκρές στο χώμα, οι τυχερές θα πετάξουν για τους γύρα λόφους. Αν και από εκεί τις έδιωξε, χελιδόνια και σπουργίτες έφυγαν μαζί τους, απρόσμενο γεγονός: κοντά στα σπίτια έγινε σκοπευτήριο. Μπαμ, μπούμ, τότε για προπόνηση, τότε για αγώνες, σιάχτηκαν τα πουλιά. Ποιον να κρεμάσεις; Στις μικρές κουφάλες φωλιάζουν σιχαμερές πρασινοσκου-

ρες μπράσκες: χοντροί, γλοιώδεις βάτραχοι, μοιάζουν με βατράχια, μα δεν είναι. Λένε πως κολλάνε στο βυζί γίδας και βυζαίνουν, βυζαίνουν ώσπου να χορτάσουν γάλα και αίμα. Κανένας ποτέ δεν τις λυπήθηκε. Αν πέσουν από ψηλά στις ρίζες, θα ψοφήσουν από κλοτσιές ή λιθοβολισμό. Πότε, πότε σέρνονται στα κλωνάρια ψάχνοντας για φωλιές πουλιών φρίδα, συνήθως δειτρογαλίες.

Αιώνα με αιώνα άπλωναν και πάχαιναν οι κλώνοι του. Άλλοι πήγαιναν ψηλά, άλλοι παράλληλα με το χώμα. Μια νύχτα, Μάρτης ήταν, ξεκόπηκε ο ουρανός ο τρανότερος κλώνος, αφήνοντας ως τις ρίζες του κορμού τεράστια πληγή που δεν την επούλωσε ο χρόνος. Ο πλάτανος αντέδρασε κάπως με τον καιρό γεμίζοντας το κενό, πετυχαίνοντας πάλι το αρχικό σφαιρικό σχήμα του. Μετά τη συμφωρία, έδεσαν με το πιο γερό συρματόσχοινο μεταξύ τους τα υπόλοιπα βασικά κλωνάρια, κλωνάρια που το καθένα είναι όσο ένα κοινό πλατάνι. Πιασμένα από το συρματόσχοινο, βλέπεις, κορμάκια αγοριών και κοριτσιών αιωρούμενα, σχεδόν να πετούν, έτσι που να σου κόβουν την ανάσα, από το ζυγό στον κεραυνό και από τον κεραυνό όπου αλλού. Όπως αναρριχόνταν στους κλώνους του, άλλα ηδονίζονταν με την τριβή στις φλούδες, άλλα πλημμυρίζαν από τρυφερό αίσθημα όπως όταν τα σεριανούσε η μάνα στην οκλατη της και της αγκάλιαζαν το λαμμό.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Οι βλάμ'σες

Σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, κυρίως στη Μάνη και στην Κρήτη, οι νέοι γίνονταν βλάμηδες ή αδελφοποιτοί, ενώνοντας το αίμα τους από τις φλέβες των χεριών τους και σφραγίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο τη φιλία τους καθώς ορκίζονταν αγάπη κι αφοσίωση μέχρι θανάτου.

Στο δικό μας τον τόπο η αδελφοποίηση γίνονταν στην εκκλησιά από τον παπά της ενορίας με ιδιαίτερη θρησκευτική τελετή.

Ήταν ένας άρηκτος δεσμός μεταξύ των νέων κι οι βλάμηδες είχαν τον πρώτο λόγο στο γάμο. Οι κοπέλες στο Ζαγόρι γίνονταν βλάμ'σες. Στα «Λογραφικά» του Νικολάου Χ. Γεωργιάδη αναφέρεται.

«Αδελφοποιήσις κοριτσιών
Εγένετο εν έτει 1912 ενώπιον του ιερέως εις την εκκλησίαν του Αγίου Νικολάου Τσερβαρίου. Ο εφημέριος θέσας εις τας κεφαλὰς των κοριτσιών την Ιερατικήν του ζώνην ανέγνωσε την σχετικήν ευχήν. Αι αδελφοποιηθείσαι νεάνιδες ήσαν.

1. Πανωραία Γ. Κοκόρου
2. Μαρτιάνθη Αλ. Κράλιου
3. Πουλχερία Αν. Λιόγκα
4. Κορηλία Τσέτσικα και Αμαλία Πολ. Τσόκα».

Άλλη αδελφοποίηση το 1922 όπως μου τη διηγήθηκε η θεία μου Αγαία Βλαστού το γένος Κοκόρου.

«Ιγώ, διηγόταν η θεία μου, είχα φιλ'νάδεις τ'ν Ναυσικά τ' Τότσα κι τ' Μιγδάλω τ' Γκράτζ'.

Ποτέ δεν τσακωνόμασταν, υποστήριζε η μία τ' η άλλη'.

Απ' τα πολλά μιά μέρα:

— Άιντι τ'ς λέω να πάμι στον παπα-Ζιάκα (παπά-Απόστολος Βλαστός) να γίνουμι βλάμ'σες. Αυτές ντρέπονταν. Ιγώ καθώς ήμουν, ψ'λή και θαρραλέα πάνω (πηγαίνω) στο μσουχώρ'.

Κιεί κάθονταν στον πλάτουνα όλ' οι άντρες κι έπαιζαν χαρτιά.

— Αφέντ', λέω στον παπα-Ζιά-

κα, έρχισι λίγο σ'ν εκκλησιά να μας κάνς βλάμ'σες;

— Α χά! Ίσια, είπι ο καημένος κι σκώθηκε.

Όξω απ' ν εκκλησιά καρτερούσαν η Ναυσικά κι η Μιγδάλω.

Αυτές είχαν στο χέρ' από μια δεκάρα. Ιμένα μου 'χε δώκ' η μητέρα μια κουσιάρα με χουχλουβάια (κουκουβάγια).

Γονατίσαμεν, μας έβαλι το

της Ελένης
Οικονομίδου - Δούβλη

πετραχείλ' στου κιφάλ' κι μας διάβασι κ' ευχή.

Τ' φλίσσαμεν του χέρ' τ' δώκαμεν τ'ς παράδεις και φύγαμεν χοροτ' δώντας.

Δεν αλλάξαμεν από τότε ποτέ κ' βέντα, όλ' τ' ζωή μας.

Αυτές έφκαν γλιούρα (γρήγορα) ιγώ απόμκα.

Κορακοζώιτ'»

Πάνε δυο χρόνια τώρα, που Μάρτη μήνα η θείσα Αγαία είναι παρέα με τ'ς βλάμ'σες.

Αποκριάτικες αναμνήσεις

Φοιτούσα στο Δημοτικό Σχολείο. Τα χωριά σε όλη την Ελληνική ύπαιθρο ήταν γεμάτα έμψυχο υλικό. Περιμέναμε πότε θα φθάσουν οι διάφορες γιορτές (Χριστούγεννα, Απόκριες, Πάσχα, πανηγύρια) ειδικά οι Απόκριες. Δεν υπήρχαν τότε ραδιόφωνα και τηλεοράσεις. Επιθυμία όλων μας ήταν να υπάρχει καλοκαιρία διότι οι Απόκριες συμπίπτουν συνήθως σε χειμερινή περίοδο.

Παραμονές δεύτερης Αποκριάς (Τυρινή). Από το Σάββατο το μεσημέρι άρχιζε η συγκέντρωση καυσοξύλων από τα σπίτια του χωριού, τα οποία τα μεταφέραμε στη θέση που θ' ανάβαμε την ΤΣΙΑΤΟΥΡΑ (φωτιά).

Παρατήρηση:

Κάθε χωριό αναφέρει τη φωτιά με διαφορετική ονομασία ΤΣΙΑΤΟΥΡΑ-ΤΖΙΑΜΑΛΑ-ΤΖΙΑΜΑΚΑ-ΛΟΓΟΣ και λοιπά.

Οι πιο πολλοί (σχεδόν όλοι) με προθυμία μας έδιναν όσα ξύλα ζητούσαμε. Υπήρχαν όμως και μερικοί που τα έδιναν με μέτρο ή και καθόλου. Οι τελευταίοι μάς απειλούσαν και φοβισμένοι φεύγαμε για άλλο σπίτι.

ΚΥΡΙΑΚΗ. Κατά το ηλιοβασίλεμα ήταν όλα έτοιμα. Ανάβονταν η φωτιά και στη συνέχεια ο χώρος άρχιζε να γεμίζει κόσμο με άτομα κάθε ηλικίας. Συνήθως η ψυχαγωγία (γλέντι) γίνονταν με τραγούδια από ωρισμένους καλλιφώνους ενώ σπάνια υπήρχε περίπτωση η διασκέδαση να γίνεται με γραμμόφωνο ή με όργανα από το γειτονικό χωριό Μπάγια (Κήπους).

Σε λίγο εμφανίζονταν τα καρναβάλια. Με τη μεταμφίεση ήταν δύσκολο και αδύνατο να γίνει γνωστή η ταυτότητά τους δεδομένου ότι φρόντιζαν να παραλλάζουν και τη φωνή τους. Πρώτοι άρχιζαν το χορό τα καρναβάλια ενώ έπαιρναν και έδιναν τα ευτράπελα πειράγματα μεταξύ τους και κάπου-κάπου και προς τους παρεβρισκόμενους (χωρίς βέβαια να παραξηγιέται κανένας). Υπήρχαν και άτομα που φοβόνταν τους μεταμφιεσμένους και προσπαθούσαν να απομακρυνθούν μόλις τους πλησίαζαν. Στη συνέχεια ο χορός γινόταν ανάμικτος (μεταμφιεσμένοι και παρεβρισκόμενοι). Το γλέντι φούντωνε πολλές φορές ως τα ξημερώματα αρκεί να κρατούσε η φωτιά. Αυτά μέχρι το 1940. Ήλθε ο πόλεμος. Ακολούθησε η Ιταλο-γερμανική κατοχή ο Εμφύλιος 1947-1949 και η εκκένωση της υπαίθρου που κράτησε 2 περίπου χρόνια.

Περί τα τέλη του 1949 ακολουθεί ο εναπατρισμός. Τα χωριά ζωντανεύουν. Η ζωή ξαναβρίσκει το ρυθμό της. Επανερχεται και πάλι το κέφι. Αναβιώνουν οι διάφορες εκδηλώσεις ξανά. Δεν είχα την τύχη να τις απολαύσω. Έφυγα 1951-1954 εκπληρώνοντας τη στρωτική θητεία. Λίγες μέρες μετά την απόλυση πλησίαζαν οι απόκριες. Έφθασε η παραμονή Σάββατο. Με μια ομάδα 8-10 παιδιών περνούσαμε ένα-ένα τα σπίτια του χωριού για συγκέντρωση καυσοξύλων για το στήσιμο της Τσιατούρας. Οι πιο πολλές νοικοκυρές με προθυμία μας έδιναν όσα ξύλα θέλαμε. Μερικές με θυμό μας πετούσαν 1-2 ξύλα απ' τον αυλόγυρο. Μια δεν κατέστη δυνατή να μας δώσει. Τότε χρησιμοποιήσαμε ένα τέχνασμα. Με τη μέθοδο της απασχόλησης από 1-2 άτομα άνοιξαν μαζί της διαλογική συζήτηση. Οι υπόλοιποι φθάνοντας στην ξυλαποθήκη έπαιρναν αθόρυβα χέρι-χέρι καυσοξύλα τα οποία σε 10-15 λεπτά έφθασαν στη θέση της Τσιατούρας.

Όταν πρέμψαν τα πράγματα και όλα είχαν τελειώσει την καληνύχτισαν τα 2 άτομα. Εκείνη κατέβηκε να κλείσει την αποθήκη, οπότε διαπίστωσε ότι αρκετά καυσοξύλα είχαν κάνει φτερά. Τα θρήνησε τόσο ώστε δεν δέχθηκε να ελθει στην Τσιατούρα να βλέπει τα ξύλα της να καίγονται.

Οι Αποκριάτικες εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν με τον ίδιο ρυθμό και τα επόμενα έτη μέχρι το 1960 περίπου. Εκτοτε έχασαν τη χροιά τους. Οι λόγοι που συνετέλεσαν σ' αυτό είναι η μείωση των κατοίκων του χωριού (καθώς και όλων των χωριών), η μόνιμη διαμονή ηλικιωμένων ατόμων στα χωριά καθώς και η εγκατάσταση νέων στις πόλεις.

Ας ελπίσουμε πως κάποτε θ' αναβιώσουν ξανά τα πατροπαράδοτα αυτά έθιμα.

A.K.A.

Το παρελθόν μας σε φωτογραφίες

ΚΗΠΟΙ (ΜΠΑΓΙΑ) 1962

Τότε που λειτουργούσε η Οικοκυρική Σχολή με κάπου τριάντα (30) μαθήτριες.

Στη φωτογραφία ένα τμήμα των μαθητριών με τη Δ/ντρια αείμνηστη Δέσποινα Λαΐου - Πριμηκύρη (σύζυγο του Πανω-Σουδενιώτη Λεωνίδα Πριμηκύρη) και τις δασκάλες Ιουλιά Καλδάνη και τις άλλες δύο, που τα ονόματά τους μας διαφεύγουν. Σήμερα η Σχολή είναι κλειστή, όπως και οι περισσότερες Δημόσιες Υπηρεσίες, που άλλοτε λειτουργούσαν στους Κήπους, που αποτελούσαν το Διοικητικό Κέντρο του Κεντρο-Δυτικού Ζαγορίου.

(Από το φωτογραφικό αρχείο του Περιδικού μας)

ΚΑΦΕ -

ΤΣΙΠΟΥΡΟ

«Το μαγαζί»

Τηλ. 0653-71238 - Κά-

τω Πεδινά - Ζαγόρι

Παραδοσιακό

καφενείο - Ψησταριά

«ΤΟ ΜΕΣΟΧΩΡΙ»

ΕΛΕΝΗ ΠΟΥΛΥΖΟΥ

ΕΛΑΤΗ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ

ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΤΗΛ. 26530 71550

Επαρχία Ηπείρου κειμένη ΒΑ των Ιωαννίνων και η οποία σθεν του όρους Μιτσικέλι περιλαμβάνουσα 46 χωρία τα εξής: Άγιος Μηνάς, Αλτζώτ-Τσεφλίκι (νυν Γεροπλάτανος), Αρτσιόστα, Βίτσα ή Βίτσες, Βι-ταϊόν, Βραδέτον, Δόλιανη, Δοβρίνοβον (νυν Ηλιοχώρι), Δραγάρι, Δρεστενίκον (νυν Τρίστενον), Καβαλάρι, Κα-λουτά, Καμινά, Καπέσοβον, Κουκούλι, Λάιστα, Λεονίτσα (νυν Βρυσσώρι), Λιασκοβέ-ται (νυν Λεφτοκαρυά), Λυγ-γιάδες, Μακρόνον, Μανασή, Μπάγια (νυν Κήποι), Μπούλτση (νυν Ελάτη), Νεγάδες, Ζονδλά (νυν Δι-κορφον), Παλαιοχώρι (Λάιστης), Πά-πιγγον, Ρεβένια (άνω) Ρεβένια (κάτω), Σιοποτσέλιον (Δίλοφον), Σκαμνέλι, Σουδενά άνω (ή άνω Πεδινά), Σουδε-νά κάτω (νυν Κάτω Πεδινά, Στολοβόν (νυν Μέγα ανήλιον), Τσεπέλοβον, Τσερβάρι (νυν Ελαφότοπος), Τσερνέ-σι (νυν Ελατοχώριον), Φλαμπουράρι ή Φραγγάδες.

Εκ τούτων απεσπάσθησαν τω 1978 υπό τον Αλή πασά τα Δολιανά και υπήχθησαν εις την επαρχίαν Κου-ρέντων. Το Ζαγόριον διαρείται εις Ανατολικόν, Κεντρικόν και Δυτικόν. Αι εις το ανατολικόν υπαγόμεναι κοι-νότητες καλούνται Βλαχοζαγόρα, αι δε του δυτικού Κατούμενα. Κυρίως όμως Ζαγόριον είναι το Κεντρικόν. Εκ των ορέων του ηγιάζει ο Αώος, ο πα-ραπόταμος αυτού Βοϊδομάτης και ο παραπόταμος του Αράχχου Ζαγορίτι-κος. Εκκλησιαστικός υπάγεται εκτός ολίγων κοινοτήτων εις την μητρόπο-λιν Ιωαννίνων.

Η μετάβασις εις μεν το ανατολικόν Ζαγόριον γίνεται δια της λίμνης και του Δρίσκου, εις δε το κεντρικόν δια της αμαξίτης οδού Ιωαννίνων-Δο-βράς (χιλιομ. 30) και εις το δυτικόν δια της οδού Ιωαννίνων Κονίτης. Ολό-κληρον το Ζαγόριον εξαιρέσει του δυ-τικού είναι κατάφυτον εκ δρυών, πεύ-κων, οξυών και ελάτων. Θεωρείται πε-ρί η αρίστη προς παρεθέρισμιν παρρη-χίν της Ηπείρου. Έχει παρθένα δάση και πλούσιαν βλάστησιν. Εις ύψος 500 μέτρων και εις μήκος 20 χιλιομ. εκτείνεται ο Βίκος, χαράδρα ηφαι-στογενής και απότομος με καταφύ-τους και πλήρεις αγρίων ζώων και πτηνών πλευράς του. Εις ωραίαις το-ποθεσίαις είναι εκτισμένοι αι ιστορικά μοναί της Σηληλατίσης παρά την Αρτίσταν, του προφήτη Ηλίου παρά την Βίτσαν, της Αγίας Παρασκευής παρά το Μονοδένδρι, του Ρογκοβού παρά το Τσεπέλοβον, της Βοτσάς πα-ρά το Γρεβνήτι, των ασπραγγέλων παρά την Δοβράν. Οι κάτοικοι διακρί-νονται δια τον φιλόξενον χαρακτήρα των, κατά την εποχήν δε της τουρκο-κρατίας η ευμάρεια των είχαν κατα-στήσει το Ζαγόριον στόχον των λη-στρικών επιδρομών. Σημαντικώς δια-δεδομένη εν τη περιοχή του Ζαγορίου είναι η εκπαίδευση. Λείψανα κυκλω-πέων τειχών και άλλων ερειπίων σω-ζομένων παρά τα χωρία Δοβρά, Σκα-μνέλι, Αρτσιόστα ή αλλαχού, πείθουν ότι το Ζαγόριον κατοικείτο από αρχαι-στάτων χρόνων εξεκείνοντο δε επί αυτού αι αρχαία χώραι Παραυαία ή Τυμφαία. Βυζαντινά δε μνημεία ως οι ναοί του Μονοδενδρίου και της Βί-τσης φανερώνουν την επί της Βυζα-ντινής εποχής ακμήν του οπότε απο-

Ζαγόριον ή Ζαγοροχώρια

τέλει αναξάρτητον Τοπαρχίαν. Αι επι-δρομαί των Σλάβων άφσαν αρκετά ίχνη, ιδίως εις τα τοπωνύμια και αυτή δε η λέξις Ζαγόρι θεωρείται υπό πλεί-στον φιλολόγων σλαυική. Η κυρίως ιστορία του Ζαγορίου άρχεται μετά την τουρκικήν κατάκτησιν. Το 1430, 14 χωρία ΒΑ των Ιωαννίνων κείμενα, ακολουθούντα την τύχην της πόλεως υπετάχθησαν εκουσίως εις του τούρ-κους. Τα χωρία ταύτα ωνομάσθησαν Βοϊνίκον. Το γεγονός τούτο της εκου-σίας παραδόσεως των 14 χωρίων εις τους τούρκους υπήρξεν η αιτία της παραχωρήσεως προνομίων εις το Ζα-

Σημείωση: Ιστορία του Ζαγορίου, σύντομη αλλά περιεκτική, σε άπταιστη καθαρεύουσα και με αντίστοιχη ορθογραφία την οποία και διετήρησα κατά την αντιγραφή. Χειρόγραφο κείμενο που βρέθηκε στο αρχείο του θείου μου Μιχαήλ Σκούρτη οδοντίατρου από το Πάπιγκο. (Σημειωτέον ότι το αρχείο αυτό είναι πολύ πλούσιο σε παλιά έγγραφα και κυρίως σε ό,τι αφορά στον Μιχαήλ Αναγνωστόπουλο

γόριον και της αυτοδιοικήσεως αυτού. Αλλά και οι κάτοικοι των κοινοτήτων του Δυτικού Ζαγορίου υποταχθέντες αυθορμήτως εις την Βαλιδέ-σουλτάν απέλαυον μέχρι του ΙΖ' αιώνος ευ-ρυτάτων προνομίων και απετέλουν αυτόνομον επαρχίαν με έδραν το Πά-πιγγον διό και Παπιγγινοί εκλούντο. Ούτοι μετά τον ΙΖ' αιώνα ενωθέντες μετά των Βοϊνικήων και των Μαλα-κασιών ήτοι των κατοίκων του σημε-ρινού ανατολικού Ζαγορίου, απετέλε-σαν αυτόνομον κοινοτικήν ομοσπον-διαν, ως η μαδεμοχωρίων της Χαλκι-δικής και των Βλαχοχωρίων της Ηπεί-ρου, περιλαμβάνουσα τα 46 μνημο-νευθέντα χωρία (ενίοτε δε και περισ-σότερα) Ζαγόρι ή Κοινόν των Ζαγο-ρίων ή Βιλαέτι του Ζαγορίου συνήθως καλουμένην, φέρουσαν χαρακτήρα φαινομενικώς μεν δημοκρατικόν κατ' ουσίαν δε αριστοκρατικόν. Τα προνό-μια της αυτονομίας ταύτης ομοσπον-δίας χάρις εις την επιρροήν παρά τοις σουλτάνοις ισχυρών και πλουσίων Ζαγορισίων καταχωρήθησαν δια σουλτανικού φερμανίου και διετηρή-θησαν μέχρι του 1868 οπότε η Υψηλή Πύλη κατήργησε ταύτα. Δια των προ-νομίων τούτων εις το Ζαγόριον:

1) Απενέμετο αυτονομία και αυτο-διοίκηση λόγω της εξιδιασμένης αυ-τού πίστωσης και της προθύμιοι πάντο-τε προς την αυτοκρατορίαν υπηρε-σίας.

2) Παρείχετο το δικαίωμα της ελευθέρας και ακωλύτου τελέσεως των θρησκευτικών καθηκόντων των κατοίκους του, της χρήσεως κω-δώνων και της ανεγέρσεως και επι-σκευής ναών.

3) Απηγορεύετο εις τον μητροπο-λίτην Ιωαννίνων να επεμβαίνει εις δια-φοράς των Ζαγορισίων άνευ της συ-θέσεως των κατοίκους του, της χρήσεως κω-δώνων και της ανεγέρσεως και επι-σκευής ναών.

4) Ανετίθετο η διοίκησης του Ζα-γορίου και η εφαρμογή των προνο-μίων εις τον γενικόν προεστών, τον Ζαγόρ-κοτάμπασην ή κυρίως βεκύ-λην του Ζαγορίου καλούμενον. Ούτος εξελέγετο συνήθως καθ' εξαμηνίαν υπό των παρ' εκάστης των κοινοτήτων

της Ελένης Σκούρτη

εκλεγομένων δύο αντιπροσώπων (βε-κύληδων και αυτών καλουμένων) και διέμενεν εις Ιωάννινα, επί τη βάσει δε των καθιερωθέντων σουρουτιών (=συμβάσεων) επέλυε μετά του περί αυτόν συμβουλίου των λοιπών αντι-προσώπων πάσαν διαφοράν αναφε-ρομένην εις το Ζαγόριον. Ο Βεκύλης είχε το δικαίωμα κατά τα προνόμια και τα σουρουτία να εκδίδη διαταγάς και να εκτελή ταύτας δια των παλληκα-ρίων, άτινα είχε παρ' αυτό, να τιμωρή

δε άπαντα εναντιούμενον εις τας αποφάσεις του. Μωαμεθανός απηγο-ρεύετο να εισέλθη εις το Ζαγόριον, πάσαι δε αι διαταγαί της τουρκικής δι-οικήσεως, αι αφορώσαι αυτό εκανο-ποιούντο εις τον βεκύλην. Επί πλέον ούτος αντιπροσώπευε την ομοσπον-διαν εις την ανωτάτην τουρκικήν αρ-χήν των Ιωαννίνων, επηγρύπτει μετά των άλλων βεκύληδων των χωρίων δια την διατήρησιν και εφαρμογήν των προνομίων, εισέπραττε τους φό-ρους και απέδιδε τούτους εις το τουρ-κικόν ταμείον, έδικαζε τας διαφοράς των Ζαγορισίων. Εκτός του ποινικού χαρακτήρος, υπαγομένων εις την αρ-μοδιότητα των τουρκικών δικαστη-ρίων.

Ο Βεκύλης εξελέγετο εκ των τι-μιωτέρων και φρονιμωτέρων κατοί-κων, το δε παρ' αυτόν πολυμελές συμ-βούλιον απετελείτο εκ των καλυτέ-ρων οικοκυρών εκάστης κοινότητος των εμπορευομένων και διαμενόντων εις Ιωάννινα. Προς διατήρησιν της τά-ξεως και απόκρουσιν της ληστείας ο βεκύλης δαπάνη του κοινού διετήρει πολιτοφυλακήν, ης προϊστάτο καπε-τάνος (δερβενάγας), απαρτιζομένην συνήθως από Λακκώτας του Σουλίου. Ο Βεκύλης διέμενε συνθηθέστατα εις Ιωάννινα όταν δε δεν είχε ιδιόκτητον οικίαν, εις μισθωτήν τοιαύτην καλου-μένην επιστασίαν, έχων παρ' αυτό γραμματέα και ταμιάν. Τα προνόμια του Ζαγορίου εσεβάσθησαν πάντες οι σουλτάνοι και πασάδες των Ιωαννί-νων. Ο Αλή-πασάς μάλιστα τα εστήρι-ξε, φοβούμενος την ισχυράν επιρ-ροήν των εν Κωνσταντινουπόλει Ζα-γορισίων παρά τω σουλτάνω και ιδίως του εκ Καπεσόδου Μπρούζου, όστις ήτο ιατρός Σελήμ του Γ' . Ο Μπρούζος μετά πολλών άλλων Ζαγορισίων εφρόντιζε να αποσπάση φερμάνιον, δι' ου το Ζαγόριον να ανακηρυχθεί χώρα ουδετέρα εν καιρώ ειρήνης και πολέμου και να πληρώνη ετησίως μι-κρόν φόρον υποτέλειαις εις την πύ-λην, κατά δε τα άλλα να είναι εντελώς ανεξάρτητον με έδραν αρχιερέως έχοντος πολιτικήν και θρησκευτικήν εξουσίαν και εδρεύοντος εις την μο-νήν του Ρογγοβού και κεντρικήν εν η έμελλον να συστήσουν και πανεπι-

στήμιον υπό την διεύθυνσιν του Ζαγο-ρισίου Γ. Γενναδίου.

Ως πολιτικών και θρησκευτικών αρχηγόν προώριζον τον Ζαγορήσιον διδάσκαλον του γένους Νεόφυτον Δούκαν, δια δε τα της δικαιοσύνης τον Χρ. Κλωνάρην. Το σχέδιον όμως τούτο έμεινεν απραγματοποίητον λό-γω της μυσσεως του Μπρούζου και των λοιπών εις την Φιλικήν Εταιρείαν δι ης ενόμιζον ότι θα επιτυγχάνετο όλης πλέον της Ελλάδος η ανεξαρτη-σία. Γενόμενος όμως αντιλήπτός ο Μπρούζος εφυλακίσθη υπό των τούρ-κων και απέθανεν εν τη φυλακή. Μετά τον θάνατον του Αλή πασά επειδή οι βεκύληδες και οι άλλοι Ζαγορίσιοι πο-λυτρόπως υπεστήριξαν τούτον, και λόγω ιδίως ραδιουργιών, η ισχύς των προνομίων ήρχισεν να μειώνεται, τω δε 1868 η τουρκία κατήργησε ταύτα.

Τους περισσότερους βεκύληδες έδωσε το Βραδέτον όπερ επί 70 κατά συνέχεια έτη έδιδε προεστούς εκ της οικογενείας των Κοντοδημίων. Επί της ηγεμονίας του Αλή-πασά (1788-1822) δύο μόνον εχρημάτησαν προε-στοί, ο Νούτσος Καραμεσίνης και ο υι-ός του Αλέξιος Νούτσος. Λόγω των προνομίων το Ζαγόριον προήχθη πολ-λύ ενωρίτερον των λοιπών επαρχιών της Ηπείρου. Εις την πρόοδον και ευ-ημερίαν του συνετέλεσεν προτίσως η εις την αλλοδαπήν και δη εις την Ρουμανίαν, Βεσσαραβίαν και Ρωσίαν αποδημία, ήτις ήρξατο κατά τον ΙΖ' αιώνα. Η μετάβασις εις τας χώρας ταύτας εγένετο δια ξηράς. Αι αποδη-μιαί αύται έφερον εις το Ζαγόριον πλούτον και πολιτισμόν. Μετά τα Ιω-άννινα πρώτον το Ζαγόριον συνέστη-σε δια διαφορών δωρεών σχολεία. Δημοτικά είχαν ανέκαθεν όλα αι κοι-νότητες, ελληνικά δε συνεστήθησαν από τον 1780 κατά πρώτον εις τα χω-ρία Πάπιγγον, Νεγάδες, Καπέσοβον, Σκαμνέλι, Κουκούλι, Λιασκοβέτσι.

Ανωτέρα σχολή συνεστήθη βραδύτε-ρον εις Κουκούλιον, εν η εδίδαξεν ο Αναστ. Σακεκλάριος. Τω 1841 οι Ριζά-ροι ίδρυσαν εις Μονοδένδρι το πρώ-τον παρθεναγωγείον, οι δε εκ Καπε-σόδου αδελφοί Πασχάλοι των 1851 την Πασχάλειον Σχολήν, ίνα χρησι-μεύση ως γυμνάσιον του Ζαγορίου. Γενικώς οι Ζαγορίσιοι διέπρεψαν ου μόνον εις το εμπόριον και εις την αγα-θοεργίαν, αλλά και εις τα γράμματα. Εκ Ζαγορίου κατήγοντο ο Ανθρακί-της, ο Δούκας, ο Γεννάδιος, ο Σακελ-λάριος, ο Κλωνάρης, ο Σεμιτέλος, ο Χασιώτης, ο Παρανίκας, ο Λαμπριδής και πλείστοι άλλοι. Κατά τους χρό-νους της δουλείας το Ζαγόριον ετρο-φοδότη κατά το πλείστον τον υπό-δουλον ελληνισμόν με διδασκάλους. Ολοι σχεδόν αι κοινότητες είχαν κλη-ροδοτήματα (λάθα (: κοινώς καλού-μενα), ίνα δι αυτών ιδρύονται scho-λεια, μισθοδοτούνται διδασκάλοι, κα-τασκευάζονται γέφυραι και οδοί και υπανδρεύονται πτωχά κοράσια. Ταύ-τα μετά την απελευθέρωσιν εδημιεύ-θησαν υπό του κράτους, πολλά δε εχάθησαν, εις την Ρωσίαν ιδίως.

Οι λοιποί Ηπειρώται σκωπτικώς αποκαλούν τους Ζαγορισίους Κατα-φανούς, ασπρίζοντες ούτω το απο-ταμειωτικόν των και ανήσυχον πνεύ-μα.

ΤΑ ΠΑΠΙΓΚΙΩΤΙΚΑ ΓΕΦΥΡΙΑ

Το περασμένο έτος (2002) η κ. Νίτσα Συνίκη-Παπακώστα, στο υπέροχο και αξιό-λογο έργο της «ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ» του Νομού Ιωαννίνων, καταγράφει και περι-γράφει τα πιο αξιόλογα πέτρινα γεφύρια που τα περισσότερα κατασκευάστηκαν κα-τά τον 18^ο και 19^ο αιώνα. Στο σημαντικό αυτό έργο δεν συμπεριελάβε και τα υπάρ-χοντα στο Πάπιγκο για λόγους που η ίδια γνωρίζει. Θεωρήθηκαν ασήμαντα; δεν είχε την απαιτούμενη πληροφόρηση; φόβισε ο ανήφορος;

Αξιζει τον κόπο να γραφούν ολίγα και γι' αυτά. Δεν είναι βέβαια σημαντικές κα-τασκευές, όπως τα μεγαλοπρεπή πέτρινα γεφύρια του κεντρικού Ζαγορίου ή άλλων περιοχών. Για τους Παπιγκιώτες όμως, λόγω της γεωγραφικής θέσης του οικισμού, ήταν ζωτικής σημασίας και τούτο καταφαίνεται από τις αγωνιώδεις και συνεχείς προσπάθειες για να κατορθώσουν να στεργιώσουν γεφύρι επί του Βοϊδομάτη.

Το Πάπιγκο κτισμένο προ πολλών αιώνων στη θέση που βρίσκεται σήμερα, αντι-μετώπιζε μεγάλες δυσκολίες επικοινωνίας με τον υπόλοιπο κόσμο, διότι Β.Α. υψώ-νονται οι όγκοι της Αστράκας-Ροδόβολης και Ν.Δ. περιβάλεται από τον Βοϊδομάτη ποταμό. Δύο κωλύματα που κατά την περίοδο του χειμώνα κυρίως προκαλούσαν τε-νός προβλήματα. Κυρίως ο Βοϊδομάτης με την ορμητικότητα του εφ' όσον δεν υπάρχει γέφυρα. Εκτός των «εξωτερικών» προβλημά-των που είχε το Πάπιγκο (Βοϊδομάτης) είχε παρόμοια και στο «εσωτερικό του».

Υπάρχουν δύο ρέματα, ένα προ του Μεγάλου Παπί-γκου και ένα μεταξύ των δύο οικισμών που πολλές φορές σε μεγάλες και διαρκείς βροχοπτώσεις καθιστούν τη διάβαση τους επικίνδυνη. Επομένως τα προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπί-σουν οι Παπιγκιώτες τερά-στια. Μόνοι, χωρίς συνεργα-σία με άλλα χωριά. Μεγάλοι ευεργέτες όπως στο Κεντρι-κό Ζαγόρι δεν παρουσιά-στηκαν. Η μόνη λύση η προ-σφορά των πολλών, δυνα-

μένων και μη. Υπάρχουν ορισμένα γραπτά στοιχεία που φανερώνουν την αγωνία αλλά και την προσφορά των Παπιγκιωτών για το τεράστιο αυτό πρόβλημα, της επι-κοινωνίας εντός του οικισμού και επικοινωνίας κυρίως με το κέντρο του Νομού.

Αναφέρω εδώ τις προσφορές ορισμένων Παπιγκιωτών, τις χρηματικές εννοώ, για την κατασκευή των γεφυριών. Ασφαλώς θα υπάρχουν και πολλοί άλλοι που δεν κατέστη δυνατόν να γίνουν γνωστοί.

1. Αναγνωστόπουλος Χριστόδουλος το 1885 150 φρά-γκα για το γεφύρι μπροστά στο χωριό
2. Αντωνίου Κ. φράγκα 10 για το γεφύρι μπροστά στο χωριό το 1885
3. Αποστόλου Κ. το 1885 για το γεφύρι μπροστά στο χωριό φράγκα 10
4. Αποστόλου Χρήστος και Κωνσταντινίδης για το γε-φύρι μπροστά στο χωριό 200 φράγκα το 1885
5. Βασιλείου Χ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 30
6. Γκέκης Χριστόδουλος Δ. το 1885 πρωταγωνίστηκε για το γεφύρι μπροστά στο χωριό.
7. Γκέκας Ε, από τη Γκάρπη, το 1885 για το γεφύρι φρά-γκα 10
8. Δημητρίου Α.Χ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 100
9. Δημητρίου Κ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 10
10. Δημητρίου Χριστόδουλος το 1885 για το γεφύρι φράγκα 7.832
11. Ζηρουλέκου Β. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 10
12. Ιωαννόπουλος Χ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 10
13. Ιωαννόπουλος Χ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 120
14. Κατσανικόπουλος Ι. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 60
15. Κατσανικόπουλος Π. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 60
16. Κωτοοριδής Κ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 40
17. Λαγού Α. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 10
18. Λαγού Σ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 60
19. Λαπίας Μ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 100
20. Μανέκας Β, από την Αρτσιόστα, το 1885 για το γεφύρι φράγκα 20
21. Μασούλας Κ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 30
22. Μυλωνόπουλοι αδελφοί το 1885 για το γεφύρι φράγκα 150
23. Νικολάου Β. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 20
24. Νότας Β. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 10
25. Οικονόμου Κων. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 60
26. Παναγιώσκος Κων/νος 1885 για το γεφύρι φράγκα 500
27. Παναγιώσκος Γ, από τη Λιτονιάβιστα, το 1885 για το γεφύρι φράγκα 20
28. Παπαθανασίου Ματθαίου, Πρωτοσύγκελος, 6.000 γρόσια για τομή δρόμου, κατασκευή γεφυριού και βρύσης το 1886.
29. Πασχάλης Δ. το 1885 για το γεφύρι φράγκα 20
30. Σιλιάνοβιτς Ν από Οχρίδα το 1885 για το γεφύρι 10

Όλα τα παραπάνω στοιχεία προέρχονται από το βιβλίο του Μάνου Κ. Οικονό-μου «ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ-ΔΩΡΗΤΕΣ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1940» εκδόσεως Αθήνα 1980.

Από τον παραπάνω κατάλογο των δωρητών βγαίνουν τα παρακάτω συμπερά-σματα:

α. Τα χρηματικά ποσά που έχουν τη διάκριση «για το γεφύρι μπροστά στο χωριό» προορίζονταν για τα γεφύρια στο εσωτερικό του χωριού, ενώ τα μη φέροντα τον παραπάνω χαρακτηρισμό για το γεφύρι επί του Βοϊδομάτη.

β. Η μεγάλη οικονομική προσπάθεια έγινε το 1885 (χρονολογία κατασκευής της σιδερένιας γέφυρας) και το πλείστον των προσφορών προέρχονταν από τους ταξι-δεμένους Παπιγκιώτες. Όταν η μετανάστευση έφερε τον πλούτο στην άγονη αυτή περιοχή.

Ασφαλώς και πιο πριν απασχολούσε τους Παπαγκιώτες το πρόβλημα αυτό και έγιναν πολλές προσπάθειες, δυστυχώς αποτυχημένες όπως θα αναφέρω εν συνε-χεία. Εντονό το ενδιαφέρον και της ηγεσίας της αυτοδιοίκησης του Ζαγορίου. Ο Αλέξιος Νούτσος το 1817 προέτρεψε ν' αναγερθεί γεφύρι ανάμεσα Βεταϊκού και Παπίγκου με κοινή συνδρομή ιδίως των Παπιγκιωτών.

Περί το τέλος του 19^{ου} αιώνα λυθήκε το πρόβλημα της εσωτερικής επικοινωνίας με την κατασκευή δύο πέτρινων τοξωτών γεφυριών. Το ένα στη θέση Μπολογούνιστα προς της εισόδου στο Μεγάλο Πάπιγκο και το άλλο μεταξύ των δύο οικισμών επί του χειμάριου του Ρογκοβού. Και τα δύο υπάρχουν και σήμερα συντηρούμενα και επισκευαζόμενα με την με-ριμνα του Εξωραϊστικού Συλλόγου και από ιδιωτικές προσφορές. Είναι τα εικονι-ζόμενα στις φωτογραφίες. Έχουν παρακαμφθεί από τον αυτοκινητόδρομο και χρησι-μοποιούνται μόνο από τους ρομαντικούς πεζοπόρους.

Ο μεγάλος πονοκέφα-λος όμως των Παπιγκιωτών ήτο η ζεύξη του Βοϊδομάτη. Πολλές οι προσπάθειες αλλά πολλές και οι αποτυ-χίες.

Η πρώτη ίσως προσπά-θεια γίνεται στις αρχές του 19^{ου} αιώνα για την κατασκευή γέφυρας μεταξύ Παπίγκου και Βεταϊκού. Η εκλογή της θέσης έγινε προ των πηγών του Βοϊδομάτη, στο ύψος πε-ρίπου της Παναγίας Βεταϊκού. Σώζονται οι βάσεις της γέφυρας και από τις δύο πλευ-ρές του ποταμού. Είναι άγνωστο εάν ολοκληρώθηκε η κατασκευή, εάν χρησιμοποι-ήθηκε και επί πόσο χρόνο. Επίσης πότε και πώς καταστράφηκε.

Μία άλλη προσπάθεια κατασκευής πέτρινης γέφυρας έγινε μετά την προανα-φερθείσα. Η θέση της επελέγει μεταξύ των πηγών του Βοϊδομάτη και κοντά της ση-μερινής γέφυρας. Σώζονται ερείπια της από την πλευρά του Παπίγκου. Η αποτυχημένη ίσως θέση της και η ορ-μητικότητα του Βοϊδομάτη δεν της επέτρεψαν να έχει «μακροζωίαν». Κατά τη διάρκεια της, πόσο χρόνο χρησιμοποιήθηκε και πότε καταστράφηκε. Η ουσία είναι ότι για μια ακόμα φορά οι Παπιγκιοί περνούν πεζοί ή έφιπποι τον Βοϊδομάτη από τους πόρους.

Υστερα από τις γνωστές αποτυχίες οι Παπιγκιώτες απαγορευμένοι από τα πέτρινα γεφύρια αποφασίζουν να λύσουν το μεγάλο πρόβλημά τους καταφεύγοντας σε «ιονιτέρους» τρόπους κατασκευής γεφυριών. Το έτος 1885 καταφεύγουν στην Αυστρία. Από εκεί προμηθεύ-νται τα υλικά κατασκευής σιδερένιας γέφυρας. Ασφα-λώς θα είχε προηγηθεί κάποια μελέτη. Κατασκεύασαν πέτρινες βάσεις από τις δύο πλευρές του ποταμού στο ύψος περίπου της μονής της Παναγίας της Χρυσοοπη-λιώτισσας και πάνω σ' αυτές συναρμολογήθηκαν οι με-ταλλικοί δοκοί και οι σιδερένιες πλάκες. Ητο κατασκευή τύπου Μπείλεϊ. Για την κατασκευή και κυρίως την συναρ-μολόγηση των μεταλλικών μερών χρησιμοποιήθηκαν Αυστριακοί τεχνίτες. Η γέφυρα αυτή λειτούργησε μέχρι το 1910 οπότε μία θεομηνία έφερε τον όλεθρο. Μεγάλος πλάτανος ξεριζωμένος και μετακινούμενος όρθιος από τα ορμητικά νερά του Βοι-δομάτη προσέκρουσε επάνω στην σιδηροκατασκευή με αποτέλεσμα την καταστρο-φή της γέφυρας. Τα τεμάχια της διασκορπίστηκαν και έγιναν πρώτη ύλη για την κα-τασκευή γεωργικών εργαλείων από τους σιδηρουργούς των γύρω χωριών. Μερικές σιδερένιες πλάκες βρίσκονται και σήμερα στο Πάπιγκο. Τα βαθρά της γέφυρας σώ-ζονται.

Υστερα από τα παραπάνω κατασκευάστηκε η σημερινή γέφυρα το 1923. Για την κατασκευή της χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω χρηματικοί πόροι:

- 1) Από δάνειο που συνήψε η κοινότητα υποθηκεύοντας τα ενοίκια των βοσκο-τόπων 250.000 δρχ.
- 2) Από προσφορές των Παπιγκιωτών 80.000 δρχ.
- 3) Από το χρηματικό ποσό της διαθήκης του Δημητρίου Κ. Παναγιωτέσκου 90.000 δρχ.

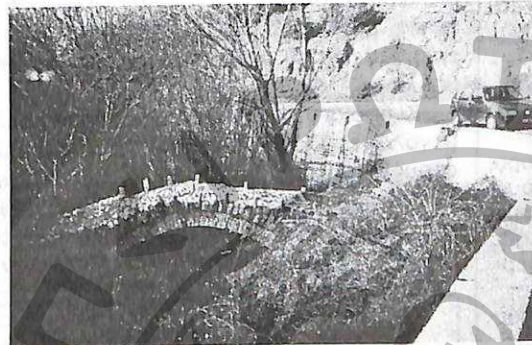
Σύνολο κατασκευής της γέφυρας 420.000 δρχ. Και τούτη η γέφυρα είναι κατασκευασμένη με τη νέα τεχνολογία του σιδηρού οπλισμού και του σκυροδέματος. Χρησιμοποιείται για την διέλευση των επιβατικών και φορτηγών αυτοκινήτων. Λέγεται ότι είναι η πρώτη γέφυρα που κατασκευάστηκε στην Ελλάδα με τη χρησιμοποίηση των προαναφερθέντων υλικών.

Α.Α.Γ.

Υ.Γ. Πολλά ευχαριστώ στον συγχωριανό μου κ. Χριστόδουλο Στουκίδη για το φωτογραφικό υλικό και τις πληροφορίες που μου παρέσχε.

Το Παπιγκιώτικο γεφύρι επί του Βοϊδομάτη, κατασκευής 1923, όπως είναι σήμερα. (Αρχείο Χριστόδουλου Στουκίδη)

Το γεφύριστη θέση «Μπολογούνιστα» προ της εισόδου στο Μεγάλο Πάπιγκο. (Αρχείο Χριστόδουλου Στουκίδη)

Ο Ζαγορίσιος ταξιδιωτισμός... επί τουρκοκρατίας

Όλοι γνωρίζουμε ότι: Το Ζαγόρι παρουσίασε εξαιρέτο και αξιοθαύμαστο πολιτισμό σε όλους τους προηγούμενους αιώνες, κυρίως όμως κατά το διάστημα της τουρκοκρατίας, που είχε αυτονομία και αυτοδιοίκηση.

Το μέγα ερώτημα όμως που τίθεται σε όλους μας είναι: Τι συγκεκριμένα συνέβαλε σ' αυτή την ανάπτυξη τους Και η απλή απάντηση είναι: Πρώτον και σπουδαιότερον ο ζαγορίσιος ταξιδιωτισμός και δεύτερον: Η αυτονομία και αυτοδιοίκηση που κατάφερε εκείνα τα δύσκολα χρόνια της τουρκοκρατίας το Ζαγόρι μας.

Έτσι τα αξιοθαύμαστα έργα που παρουσίασαν όλοι οι ζαγορίσιοι στα χωριά τους...τα έκαναν με τα χρήματα κυρίως που έφερναν απ' το ταξίδι τους, αφού κανένας ζαγορίσιος τότε δεν γινόταν πλούσιος από επιτόπιους πόρους. Γι' αυτό ο ταξιδεμένος των ζαγορίσιων εκείνη την εποχή συνέβαλε στην ανάπτυξη του λαϊκού πολιτισμού όλης της περιοχής μας κι αφού όλοι οι πρόγονοί μας τότε εφάρμοζαν πλήρως και σχολαστικώς την αρχαία ρήση που έλεγε: «Εἰς οἰωνός ἀρίστος: ἀμύνεσθαι περὶ πατρὸς» δηλαδή: «Ένας είναι ο πιο καλός οἰωνός: να υπερασπίζεις κανένας την πατρίδα του».

Οι Ζαγορίσιοι λοιπόν πήγαιναν στη Μικρά Ασία, στο Βουκουρέστι, στην Αίγυπτο και σ' όλη την Ευρώπη τότε. Έτσι εργαζόνταν κυρίως εκεί ως έμποροι και επαγγελματίες και έβγαζαν χρήματα που στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα δεν θα μπορούσαν με τίποτε.

Όταν όμως γήραζαν... επέστρεφαν όλοι ανεξαιρέτως στα χωριά τους, αφού ήθελαν ακόμη και το σώμα τους... να το αφήσουν στο Ζαγόρι. Στην ίδια δουλειά τους όμως άφηναν εκεί τα παιδιά τους και τα εγγόνια τους. Έφερναν δε μαζί τους στο Ζαγόρι και όλα τα χρήματα που είχαν ως τότε στο εξωτερικό. Έτσι μπορούσαν εύκολα και άνετα να φτιάξουν όλα τα σημερινά σπίτια που βλέπουμε και θαυμάζουμε, αλλά και τα μέχρι στα σχολεία και τις εξαιρετές εκκλησίες τους, όπως στο Δικόρφο, από το 1772.

Μαζί τους όμως έφερναν και τα πολιτιστικά δεδομένα που είχαν αποκτήσει εκεί που βρίσκονταν επί δεκαετίες.

Όλα αυτά ομολογούνται από όλους τους ζαγορίσιους των προηγούμενων αιώνων, αλλά και από τους σημερινούς, αφού όλοι γνωρίζουμε ιστορικά ότι: Τους φόρους που κατέβαλλαν επί τουρκοκρατίας στον κάθε Γιαννιώτη Τούρκο Πασά... τους είχαν και τους έφερναν με χρήματα από το εξωτερικό.

Βλέπουμε λοιπόν ότι: Ο ζαγορίσιος ταξιδιωτισμός εκείνη την εποχή είχε άμεση σχέση και με την αυτονομία του αλλά και με την αυτοδιοίκηση του και την πολιτιστική του ανάπτυξη και διάκριση μεταξύ πολλών άλλων περιοχών της Ηπείρου και της Ελλάδας, αφού οι πρόγονοί μας όλοι ανεξαιρέτως τότε εφάρμοζαν μια άλλη αρχαία ρήση... που έλεγε: «Ο κάματος... θησαυρός εστί τοις ανθρώποις», δηλαδή: «Η κούραση είναι θησαυρός για τους ανθρώπους». Έτσι αποδείχτηκε τότε και τώρα ακόμη ότι: Τη δικαία τόλμη και ο Θεός τη βοηθάει και η διαρκής και επίμονη ενασχόληση με την αρετή... και η τακτοποίηση του βίου με σύνεση... προσφέρει πάντοτε και σίγουρα τις πιο αληθινές και τις πιο σταθερές και σίγουρες απολαύσεις... σε κάθε άνθρωπο του χθες και του σήμερα, όπου και αν βρίσκεται... όπως μου έλεγε (όταν τον ρωτούσα... ως μαθητής του το 1947...) ο αξέχαστος και διακεκριμένος δάσκαλός μου: Κώστας Λαζαρίδης, ο ζαγορίσιος.

Τα χωριά μας σβήνουν

Χρόνο με το χρόνο τα σπίτια στα χωριά μας κλείνουν. Το ένα σπίτι μετά το άλλο βάζει λουκέτο. Οι οδοί γέμισαν κλειδωνιές. Οι ακρίτες τα εγκαταλείπουν μη αντέχοντας άλλο την απέραντη μοναξιά.

Άλλοι φεύγουν για τα σπίτια τους στην πόλη κι άλλοι φιλοξενούνται απ' τα παιδιά τους. Βέβαια αυτό δεν αφορά μόνο τα χωριά του Ζαγορίου αφορά κι άλλα ορεινά χωριά της Ελλάδος και μάλιστα κεφαλοχώρια.

Ο χειμώνας βρίσκει τα χωριά μας έρημα κι εγκαταλελειμένα.

Αν και ο χειμώνας στο νομό Ιωαννίνων τα τελευταία χρόνια είναι πολύ ήπιος. Ξεχάσαμε τα χιόνια που έπεφταν και που για να πάμε οι μαθητές στο σχολείο, οι γονείς μας άνοιγαν δρόμους με τα φτυάρια κι οι μαθητές φορούσαν τις γαλότσιες στα πόδια. Τώρα τα χιόνια λείπουν κι οι σταλαχτίτες από παγωμένο νερό δε σχηματίζονται πια στα σπίτια. Άλλαξαν οι καιρικές συνθήκες μετά τις επεμβάσεις του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον.

Κι όσο οι ακρίτες γερνούν τόσο το κακό θα μεγαλώνει. Ορισμένα χωριά αριθμούν ελάχιστα κατοίκους. Υπάρχουν και κάποια χωριά ζωντανά βέβαια, στα οποία ζουν νέοι άνθρωποι. Δε δημιουργούνται όμως νέες οικογένειες. Αντεστράφη η παροιμία που ήθελε τον άν-

θρωπο νάναι «καλύτερα πρώτος στο χωριό παρά τελευταίος στην πόλη».

Τα χωριά μας θα αποτελούν πλέον κατοικία θερινής διαμονής ή τόπος προορισμού για τους Έλληνες τουρίστες κατά τα τριήμερα και

Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΑΤΣΑΡΟΥ

τις γιορτινές διακοπές. Μόνο τουριστικά χωριά μπορούν να είναι. Αλλά όσο μπορούν οι κάτοι-

Λεπτοκαρνά: Φωτογραφία απ' τη γιορτή της 25ης Μαρτίου στο δημοτικό το έτος 1971. Τα πρόσωπα είναι αναγνωρίσιμα. Δάσκαλος ήταν ο Μπίστας απ' το Δροσικό. Είναι ακόμη ο Λευτέρης Μητσιμάρης, ο Τάκης Παπαϊωαννίδης κι ο Κούλης Κατσιούνης μέλη της σχολ. επιτροπής.

Νόστος

Γυρνά συχνά νοσταλγικά στην πατρική μου γη να ξαναϊδώ το σπίτι μας και τη μικρή αυλή μας. Να δω τα δέντρα, τις μηλιές, πουλάκια στο κλαρί κληματαριές και λουλούδια που ευφραίνουν την ψυχή μας.

Στο κάθισμά του κι ο παππούς, σαν ίσκιος ιερός το πρόσωπό του ολόχαρο χαμόγελο φωτίζει. Είναι μαζί μας πάντοτε γλυκός και στοργικός και την αγάπη του σε μας απλόχερα χαρίζει.

Να κι η γιαγιά μας η Μαριώ, στα ογδόντα τώρα πια μικρή και γοργονίκητη, πηγαίνει πάνω κάτω, μέσ' απ' τ' αρμάρι κουβαλά απ' όλα τα καλά σταφίδες, σικά, αμύγδαλα και το γλυκό στο πιάτο.

Και ξάφνου ακούγεται κονιά το βήμα του ντορή γοργό κι αλαφροπάτητο, πούρχει από τ' αμυγδαλάκι.

ΝΙΚΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Ποίηση Ανάλαφροι στίχοι

αφιερωμένοι στη Τριτολογία που γιορτάζει αυτόν τον μήνα
κι αποτελούσε πάντα την αστείρευτη πηγή ποιητικής έμπνευσης

Χαμένα χρόνια

Αχ, και να γύριζαν, νάρχονταν πίσω
τα χρόνια που έζησαν πριν σ' αγαπήσω!
Χρόνια αμνημόνευτα, σαν νάταν ξένα,
τα χρόνια που έζησα δίχως εσένα·

ποτάμι που έτρεξε μες σε λιθάρια
και δεν επότισε μηδέ χορτάρια,
κ' η γη το ρούφηξε σι' άφωτα βάθη
κι ως και τ' αχνάρι του για πάντα εχάθη...

Αχ, και να γύριζαν, να διπλοζήσω,
αγάπη αδιάκοπη να σου χαρίσω,
και νάσαι η πρώτη μου, εσύ η στερνή μου,
από τη γέννα μου κι ως τη θανά μου!

Μισή σου χάρισα ζωή μονάχα!
Ζωές αμέτρητες ήθελα νάχα,
έτσι όπως πρέπει σου νά σ' αγαπήσω...
άχ, και να γύριζαν τα χρόνια πίσω!...

Γ. ΠΟΛΕΜΗΣ

Sotto voce

Σ' αγαπούσα και πριν να σ' ανταμώσω,
κι ακόμη δε σ' αντάμωσα αρκετά·
κι αν έγινες δική μου, μ' άλλο τόσο
καημό η ψυχή μου ΕΣΕΝΑ αποζητά.

Αχ, ακριβή μου, πότε κίολα οι δρόμοι
πού σμίξαμε χωρίσαν! Μια στιγμή
σ' έχω κρατήσει, κι ευωδιάζει ακόμη
όλη η ζωή μου απ' άσπρο γιασεμί.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

Μαρία

Μαρία, σα βγαίνομε μαζί
Στο φουντωμένο περιβόλι,
Η άνοιξη λέω διπλά πως ζει
Και πώς διπλή γιορτάζει σκόλη.

Διπλά οι βραγιές μοσκοβολούν,
Μαρία, κοντά τους σα διαβαίνεις
Και σαν κοιτώ που δε μιλούν,
Νιώθω γιατί και σύ σωπαίνεις.

Μαρία, τα κλώνια αντίς ψηλά
Το θησαυρό τους να κρατάνε,
Περνάς και σκύβουνε απαλά
Και τα μαλλιά σου αχνοφιλάνε.

Μαρία, σα βγαίνομε μαζί
Στο φουντωμένο περιβόλι,
Η άνοιξη λέω διπλά πως ζει
Και πώς διπλή γιορτάζει σκόλη.

ΛΕΩΝ. ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

Στα γενέθλιά σου

Ήθελα ακόμα χίλια λόγια να σου πω
χιλιάδες στίχους να σου ξαναγράψω.
Με χίλια στόματα να πώ, δεν σε ξεχνώ
πρωτού στο ληθολίμανο αράξω.

Ήθελα τόσα κι άλλα τόσα να σου πω
λογιών-λογιών λουλούδια να σου στείλω
το χειμωνιάτικο να δώξω τον καιρό
να ξαναδώ στα μάτια σου τον ήλιο.

Ήθελα τόσα να σου πω, μα δεν μπορώ
ψυθιριστά, μονάχα, ένα γειά σου
και στην υγεία σου, δυό ποτήρια θε να πιώ
κρυφή ευχή για τα γενέθλιά σου.

Φλεβάρης 2003

Ε.Γ. Ωριάς

«Το πρώτο ραντεβού μας»

Κρυφά στον κήπο του σπιτιού σου
συναντηθήκαμε δειλά
ήταν το πρώτο ραντεβού μας
στα χρόνια τα νεανικά.

Χτυπούσε τόσο η καρδιά μας
η ανάσα μας είχε κοπεί,
μιλούσε πια ο έρωτάς μας
η' ονειρευνόμαστε μαζί.

Σε λίγο άρχισε να βρέχει
κι στάλες έπεφταν φιλές
με ρώτησες αν σ' αγαπούσα
και μούριχνες λοξές ματιές.

Σ' έπιασα τότε απ' το χέρι
και νόμισα για μια στιγμή
ότι κρατώ όλο τον κόσμο
κυριαρχώ σ' όλη τη γη.

Έπειτα ξέπασε η μπόρα
και φύγαμε μ' ένα φιλί
μα από τότε αγαπημένη
δεν ξανασμίξαμε μαζί.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΚΚΟΣ

Αξέχαστη αγάπη

Στο σπίτι μου το πατρικό
ήρθες και έλαμψε θαρρώ.
Χαρούμενη παιδούλα ακόμα
η αγάπη μέσα στην καρδιά
και κάτω απ' την κληματαριά
σε φίλησα στο στόμα.

Σε γνώρισα τόσο αγνή
που τα λουλούδια στην αυλή
σου μοιάζουνε καλή μου.
Εσύ μου έδινες φτερά
και 'γω πετούσα από χαρά
κι ελπίδα, στη ζωή μου.

Τα χρόνια διάβηκαν γοργά
παππούς πια 'γω και συ γιαγιά
μα θυμάμαι ως τα στερνά
την όμορφη θωριά σου
τι έσθησα μέσα στην καρδιά
για πάντα τ' άγαλμά σου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΚΚΟΣ

Περαστικές

Γυναίκες, που σας είδα σ' ένα τραίνο
τη στιγμή που κινούσα γι' άλλα μέρη·
γυναίκες, που σας είδα σ' άλλον χέρι
με γέλιο να περνάτε ευτυχισμένο·
γυναίκες, σε μπαλκόνια να κοιτάτε
στο κενό μ' ένα βλέμμα ξεχασιμένο
ή από ένα πλοίο σαλπασισμένο
μ' ένα μαντήλι αργά να χαιρετάτε:
να ξέρατε με πόση νοσταλγία,
στα δειλινά τα βροχερά και κρύα,
σας ξαναφέρνω στην ανάμνησή μου,
γυναίκες, που περάσατε μιαν ώρα
απ' τη ζωή μου μέσα - και που τώρα
κρατάτε μου στα ξένα την ψυχή μου!

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

ΙΕΡΟΡΡΑΦΕΙΟ

ΕΛΛΗΝ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΚΑΠΛΑΝΗ 13 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

☎ 26510 22716

Η «ΙΣΤΟΡΙΚΗ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ» (Ι.Λ.Ε.Ζ.) ΓΙΑ ΤΟ «ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ» (Ε.Π.Β.Π.)

Αυτόν τον καιρό, με αφορμή το υπό ίδρυση «Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου» (Β.Π.Β.Π.), γινόμαστε, οι Ζαγορίσιοι, ακούσιοι μάρτυρες ενός κακόγουστου σίριαλ ραδιοτηλεοπτικών δηλώσεων και παραδηλώσεων, συγκεντρώσεων και παρασυγκεντρώσεων, κάποιων μεγαλόσχημων προέδρων κυνηγητικών οργανώσεων, οι οποίοι με την περιοχή του Πάρκου δεν ξέρουμε τι σχέση έχουν, όμως με το Ζαγόρι έχουν όσο ο... «Φάντης με το ρετσίνολαδο...». Παρά ταύτα, επιμένουν με ιερό μένος και πάθος και περισσεια υποκρισία να το «παίζουν»... σωτήρες και του Ζαγοριού, σαν οι πλέον αρμόδιοι και ... υπεύθυνοι για την ανάπτυξη του... (Θου Κύριε, φυλακή τω στόματί μας). Ειδικά τις τελευταίες μέρες (ίσως και ... λόγω Καρναβαλιού) ξεπέρασαν κάθε θεμιτό όριο, βάζοντας σε δοκιμασία την ανοχή των Ζαγορίσιων.

Αλλά, ως εδώ και μη παρ'έκει. Η ανάπτυξη και η προστασία του Ζαγοριού, είναι πολύ σοβαρή υπόθεση για να αφεθεί στα χέρια κάποιων άσχετων και ανίδεων με την ιστορία, την παράδοση και τις αγωνίες του χώρου αυτού, του ξεχωριστού.

Η ανάπτυξη και η μοίρα του Ζαγοριού, είναι υπόθεση πρώτα και κύρια των ιδίων των Ζαγορίσιων, που από γενιά σε γενιά, με τη γνωστή φιλοπατρία τους, την κουλτούρα και τις ευαισθησίες τους, έκαναν (και κάνουν) το Ζαγόρι ονομαστό. Είναι υπόθεση των Ζαγορίσιων Ο.Τ.Α., των Ζαγορίσιων Πολιτιστικών Φορέων, των Ζαγορίσιων που ασχολούνται επιχειρηματικά στον τουρισμό, των Ζαγορί-

σιων Νέων αγροτών και των ανέργων νέων μας, που περιμένουν μέσα από σύγχρονες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες (όπως το Πάρκο) να βρουν απασχόληση στον τόπο τους. Όλοι αυτοί δεν έχουν τίποτε να χάσουν από το Εθνικό Πάρκο, αλλά πολλά να κερδίσουν, όπως η εμπειρία από ολοκληρω τον πολιτισμένο κόσμο, καταμαρτυρεί. (Βλ. σχετ. επιστολή του κ. Σφήκα, προέδρου της «Ελ. Ετ. Προστασίας της Φύσης» που αναφέρεται στο πάρκο του ΑΜΠΡΟΥΤΣΟ-Ιταλίας). Αυτοί που κάτι θα χάσουν (και πρέπει να χάσουν) είναι ένα μέρος των κυνηγών (των μη Ζαγορίσιων) και των λαθροκυνηγών (αλήθεια τι γίνεται με τους τελευταίους εξολοθρευτές των αγριόγιδων; Δεν είδαμε ακόμα κάποιο όνομα...), γιατί δεν θα μπορούν ανεξέλεγκτοι, ν' αλωνίζουν και να ξεπουπουλιάζουν τον τόπο.

Κι αν οι μη Ζαγορίσιοι κυνηγοί, το μόνο που θέλουν είναι η ικανοποίηση του χόμπι τους («λόξα» το λένε οι ίδιοι) και τίποτε άλλο, το να συνεπικουρούνται, αυτοί, κι από κάποιους Ζαγορίσιους κυνηγούς, είναι οικώς απαράδεκτο. (Λέμε κάποιους, γιατί πιστεύουμε πως οι περισσότεροι είναι πρώτα Ζαγορίσιοι κι ύστερα κυνηγοί).

Είμαστε δε σίγουροι, πως ο τελικός στόχος των πρώτων, μέσα από διάφορα προγράμματα και προσκόμματα, είναι η κατάργηση του ΕΠΒΠ και η μετατροπή της περιοχής σε καταφύγιο Αγρίων Ζώων, όπου θα τα σκοτώνουν εξημερωμένοι άνθρωποι... Γι' αυτό και διαφωνούμε, ριζικά, με τη συμμετοχή τους στον υπό σύσταση φορέα διαχείρισης, γιατί τέτοια συμμετοχή δεν τη συναντάμε σε κανένα Πάρκο του κόσμου.

Εμείς, γι' άλλη μια φορά δηλώνουμε την ανυποχώρητη και ξεκάθαρη θέση μας υπέρ της ίδρυσης του Ε.Π.Β.Π., γιατί είμαστε απόλυτα πεπεισμένοι, πως αυτή ταυτίζεται άρρηκτα με την ανάπτυξη της περιοχής, όπως έγινε παντού.

Γι' αυτό καλούμε τον κ. Γ. Γραμματέα της Περιφέρειας, τον κ. Νομάρχη, τους κ.κ. βουλευτές Ιωαννίνων, τους ΟΤΑ του Ζαγοριού, τους Πολιτιστικούς Φορείς και όλους τους Ζαγορίσιους, που θέλουν την ανάπτυξη του τόπου, να εκφραστούν στηρίζοντας και προωθώντας την ίδρυση του Εθνικού Πάρκου, παλεύοντας όλοι μαζί με τις αναγκαίες βελτιώσεις.

Θεωρούμε την ίδρυση του Ε.Π.Β.Π. μιά, ακόμη, μεγάλη ευκαιρία για το Ζαγόρι μας και δεν θα μας το συγχωρέσουν οι επερχόμενοι, αν αφήσουμε να χαθεί κι αυτή, όπως εκείνη (πριν 25 χρόνια) της ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗΣ ΚΥΝΗΓΗΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.

Ιωάννινα 7 Μαρτίου 2003

Τα Μέλη του Δ.Σ. της Ι.Λ.Ε.Ζ.

Απ. Ντιναλέξης (πρόεδρος),
Σάββας Θεοδώρου (Α' αντιπρόεδρος),
Δημ. Γκέκης (Β' αντιπρόεδρος),
Βασ. Τζιόβας (Γ. γραμματέας),
Ιωάν. Τσεκούρας (ταμίας),
Κάλλυ Κυριαζή (μέλος),
Κ.Δ. Χριστοδούλου (μέλος).

Την επιστολή προσυπογράφει, σαν άτομο και ο πρόεδρος του «Πολιτιστικού Συνδέσμου Ζαγορίσιων» Πολύβιος Καρράς.

(Το παραπάνω κείμενο δημοσιεύτηκε στον Γιαννιώτικο Τύπο).

Λόγια ενός κυνηγού

Το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός Ζαγορίσιου ή αλλιώς το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου και η Ελεγχόμενη Κυνηγετική Περιοχή

Θα μου πεις, αγαπητέ αναγνώστη, τι σχέση έχουν αυτά τα δυό. Έχουν, γιατί εγώ τα θεωρώ αδέρφια. Με απλά λόγια θέλω να πω ότι επαναλαμβάνεται το ίδιο λάθος, από τα ίδια πρόσωπα και πολλούς άσχετους, που δεν θέλουν την ίδρυση του Εθ. Πάρκου Β.Π.

Το Πάρκο πρέπει να γίνει για το καλό του Ζαγοριού, για τους ανθρώπους του, αλλά και για τις επερχόμενες γενιές. Είναι βέβαιο ότι επιχειρείται να γίνει κάτι καλό που θ' αλλάξει τη ζωή μας και τον τόπο μας.

Γίνεται κάτι καλό για πολλούς, που ίσως βλάψει και λίγους, όπως τους κυνηγούς. Δεν το θέλουν το Εθ. Πάρκο οι κυνηγοί, γιατί λένε προστατεύουν οι ίδιοι την πανίδα και την χλω-

ρίδα. Τρομάρα τους, όλα εξαφανίστηκαν κι όλα καταστράφηκαν.

Εμείς οι παλιότεροι, όλοι συνειδητοί κυνηγοί και δουλεψάδες της γης, έχουμε μόνο το παράπονο της προστασίας της ατομικής ιδιοκτησίας. Πρέπει να καταργηθούν οι σουλτανικοί νόμοι για το Ζαγόρι. Έχουμε ή δεν έχουμε κτήματα;

Αφού το κράτος αμφισβητεί τα δικαιώματά μας πως θα διαπραγματευτούμε μαζί του; Για σκεφτείτε λίγο, η κρανιά και η σουρβιά, που είναι στο όχτο του χωραφιού σου κι εσύ μαζεύεις τους καρπούς, είναι του κράτους και του δασάρχη.

Ερχομαι τώρα στο άλλο αδερφάκι, την ελεγχόμενη κυνηγετική περιοχή που δεν έγινε

τότε. Καταπολεμήθηκε κάτι που θα έδινε ζωή στο Ζαγόρι και στα χωριά, θα έδινε δουλειά σε πολλούς ντόπιους. Ξενώνες, εστιατόρια, καφενεία κι άλλες σχετικές επιχειρήσεις θα λειτουργούσαν σήμερα. Και οι μανιώδεις κυνηγοί θα ικανοποιούσαν τις επιθυμίες τους.

Και πολλοί νέοι θα εύρισκαν δουλειά και θα έμεναν στα χωριά τους.

Έλεγαν και φώναζαν κι έγγραφαν ότι θα καταστραφεί η γεωργία, ότι θα φάνε οι φασιανοί τα φασόλια και τα αγριογούρουνα τα αρραποσιτία. Έγινε το αντίθετο, δηλαδή φάγαμε εμείς φασιανούς κι αγριογούρουνα και δεν έμεινε τίποτε. Ήμουν καλός κυνηγός κι έφαγα πολλά κυνήγια. Ήμου υπέρμαχος της κυ-

νηγετικής περιοχής και με αποκάλεσαν τότε «πνευματικά ανάπηρο». Τώρα ακούω και διαβάζω τα ίδια. Να γίνει, να μη γίνει. Τα χωριά ρημάξανε από κόσμο και ποιος θα καλλιεργήσει; Κανένας.

Εγώ είμαι ενενήντα χρονών και δεν πρόκειται να ζησω και να ακούσω ότι «κάναμε το ίδιο λάθος». Το λάθος άμα επαναλαμβάνεται λέγεται βλακεία και δεν διορθώνεται.

Ας προσπαθήσουν όσοι έχουν την εξουσία και την δύναμη να διορθώσουν, να προσθέσουν, να αφαιρέσουν διατάξεις για το Εθνικό Πάρκο κι όλα θα πάνε καλά.

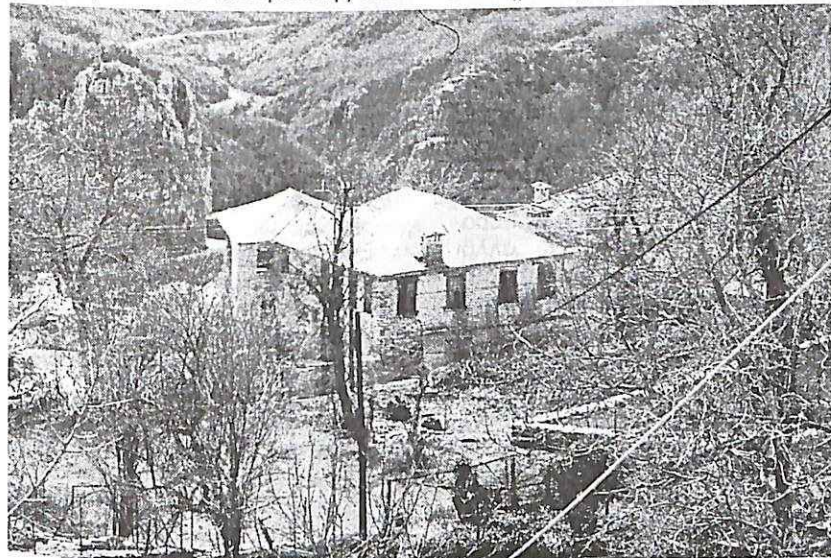
Με αγάπη
Ο Καπεσοβίτης Κ.Ζ.

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΚΟΥΚΟΥΛΙΩΤΩΝ «ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΠΛΑΚΙΔΑΣ»

Μια πρόταση της αδελφότητας για το Εθνικό Πάρκο Πίνδου - Αώου. Πως μπορεί το Εθνικό Πάρκο να βοηθήσει στην πνευματική ανάπτυξη της περιοχής μας, στην περιβαλλοντική προστασία, της τουριστικής ανάπτυξη και την οικονομική του τόπου.

στα φαρμακευτικά βότανα του Βίκου.

Όταν γίνει το αρχοντικό Πλακίδα Εστία Πολιτισμού του Δήμου και το Εθ. Πάρκο συνέχεια, εκεί κάθε επιστήμονας, μελετητής θα κάνει

Το ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΠΛΑΚΙΔΑ στο Κουκούλι.

Όταν γίνει η επισκευή και αποκατάστασή του, θα γίνει Εστία Πολιτισμού του Δήμου. Από εκεί, στα πλαίσια του Εθν. Πάρκου Βίκου - Αώου θα ξεκινά κάθε πολιτιστική, επιστημονική δραστηριότητα.

πτύξης του τόπου μας.

Θα δημιουργηθούν κέντρα περιβαλλοντικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής παιδείας.

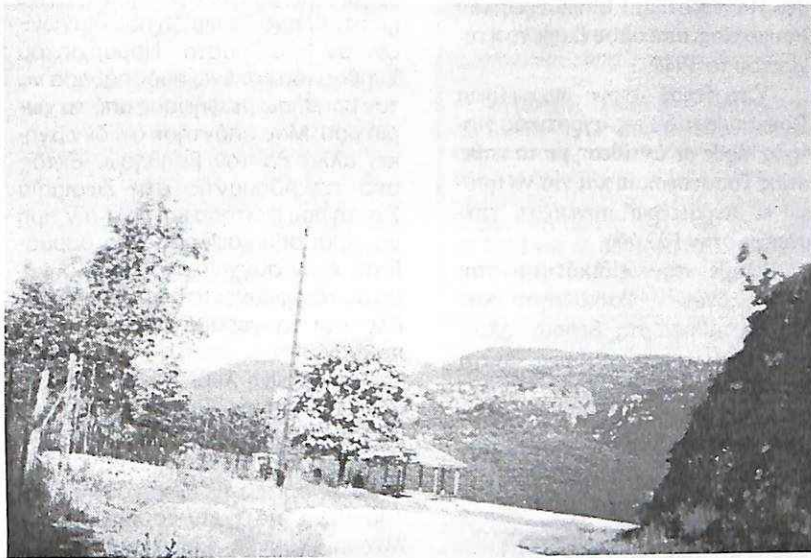
Μέσα από το πάρκο οι επιστήμονες θα μπορούν να κάνουν μελέτες για το περιβάλλον, την πανίδα και την χλωρίδα της περιοχής μας.

Τα πανεπιστήμια Ιωαννίνων, Αθηνών και Θεσ/κης μας ζήτησαν χώρους να κάνουν μελέτες πάνω

τις μελέτες του στην ιστορία την λαογραφία την πανίδα και χλωρίδα του τόπου μας.

Να λοιπόν πως μπορεί να βοηθήσει σε αυτόν τον τομέα το Εθ. Πάρκο. Επίσης θα βοηθήσει στην ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού, αφού θα δίνει πληροφορίες σε όσους τις ζητούν, αλλά και θα ανοίξει τα μονοπάτια θα κάνει χάρτες πορείας, θα βάλει βρύσες, χώρους ξεκούρα-

σης κλπ. Μέσα στα πανέμορφα φάση μας όμως μπορούν να αναπτυχθούν και άλλες δραστηριότητες από το Δασαρχείο, την τοπική αυτοδιοίκηση, τον ιδιωτικό τομέα ή από συλλόγους, περιβαλλοντικές ομά-

Το πάρκο στα Μπαγότσια στο Κουκούλι.

Ένας πανέμορφος χώρος στην είσοδο της χαράδρας του Βίκου. Αν αξιοποιηθεί στα πλαίσια τού Εθν. Πάρκου Βίκου - Αώου μπορεί να γίνει ένα στολίδι της περιοχής.

δες, προσκόπους, κυνηγητικούς συλλόγους κλπ.

Έχουμε το παράδειγμα του συλλόγου των σαρακατσανών που έκαναν στο Γυφτόκαμπο ένα τέτοιο μικρό πάρκο, καταπληκτικό, χωρίς να χαλάσουν το περιβάλλον και προβάλλουν την ζωή των Σαρακατσανών, τα ήθη και έθιμα κλπ.

Τα πάρκα αυτά θα είναι πολλαπλής χρήσης.

Και για να κλείσω θέλω να σημειώσω το εξής. Όλα αυτά που είπα δεν τα έβγαλα από το μυαλό μου.

Πάρκα υπάρχουν σε όλη την Ευρώπη και την Αμερική και πολλά έχουν γραφεί για τη λειτουργία τους. Είναι εύκολο λοιπόν να δούμε πως λειτουργούν τα ξένα πάρκα για να αξιοποιήσουμε και τα δικά μας.

Γιάννης Βακάμης
Πρόεδρος της Αδελφότητας

ΜΙΚΡΟ ΣΧΟΛΙΟ ΣΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΥΟ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΩΝ

Το σχόλιο (δεν λέω απάντηση, θα πήγαινε πολύ...), αφορά στην επιστολή των συμπατριωτών Γιάννη Καλύβα και Άγγελου Καλογήρου, που δημοσιεύτηκε στο τεύχος του Γενάρη του περιοδικού μας. Δεν θ' ασχοληθώ, βέβαια, με την ουσία (;) της εν λόγω επιστολής, γιατί όποιος τη διάβασε πολλά κατάλαβε ή δεν κατάλαβε.

Εγώ πάντως, έμεινα με μια εύλογη απορία: Αν αυτοί που την υπογράφουν, τη γράψανε κιόλας. Κι ακόμα αν τη διαβάσανε. Γιατί αδυνατώ να πιστέψω πως ο φίλος μου Γιάννης Καλύβας, τουλάχιστον, θα έβαζε φαρδιά πλατιά την υπογραφή του σε μια επιστολή του από μια παράγραφο (που μεταφέρω παρακάτω λέξη προς λέξη και που με αφορά προσωπικά) αυτοξεσκεπάζεται ο πραγματικός... δράστης (που τον ξέρουμε καλά και οι δύο), αυτοανακηρυσσόμενος μάλιστα ως ο μόνος εργασθείς για το Ζαγόρι, ενώ όλοι οι άλλοι «δεν σηκώσαν ούτε μια πέτρα να τη δάλουν απ' εδώ εκεί». Γράφει λοιπόν ο επιστολογράφος:

«Τέλος επανερχόμενοι στην υπόθεση του Εθνικού Πάρκου, όσον αφορά τον κ. Βασίλη Τζιόβα και τις ωραίες εμπειρίες, που αποκόμισε από την επίσκεψή του στο Εθνικό Πάρκο στο Αμπρούζο

της Ιταλίας, καλό θα ήταν να ανταλλάγουν μέσω της εφημερίδας, για να μαθαίνουν και εκείνοι που δεν έχουν επισκεφθεί τα Ευρωπαϊκά Εθνικά Πάρκα, απόψεις και εντυπώσεις με τον συνταξιδιώτη του και υπογράφοντα κ. Γιάννη Καλύβα, ο οποίος δεν φαίνεται να υιοθετεί τις απόψεις του σε διάφορες συζητήσεις που κάναμε μαζί σχετικά με τη λειτουργία των Ευρωπαϊκών Εθνικών Πάρκων».

Χρειάζεται, τάχα πολύ... νιονιό για να καταλάβει κανείς κάποια πράγματα; Γιατί, πώς γίνεται, διάολε, ο υπογράφων την επιστολή Καλύβας, να κάνει... συζητήσεις με τον ίδιο τον... συνταξιδιώτη μου στο Αμπρούτσο Καλύβα; Αμ' έχει κι η πένα την τέχνη της κι εκδίδεται όποιον την κακομεταχειρίζεται...

Πάντως, φίλε Γιάννη, εγώ δεν το κρατώ. Μόνο, όταν βάζουμε την υπογραφή μας (τουλάχιστον) ως είμαστε λίγο πιο προσεκτικοί. Κι εύχομαι να ξαναπάμε πάλι μαζί στο Αμπρούζο, που δεν περάσαμε κι άσχημα. Όσο για τον «γνωστό μας άγνωστο» επιστολογράφο, μια συμβουλή: «Κρείττον το σιγάν», όπως έλεγαν και οι αρχαίοι ημών πρόγονοι. Τον συμφέρει.

Βασίλης Τζιόβας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΧΑΤΖΗΣ

Γεννήθηκε το 1921 στη Βωβούσα Ιωαννίνων. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου Ρουμανίας, από όπου έλαβε το πτυχίο του το 1948.

Υπηρέτησε στην περιφέρεια Βουκουρεστίου ως αγροτικός γιατρός, ήρθε σε αντίθεση με το καθεστώς Τσάουσκου και για να αποφύγει περαιτέρω συνέπειες επέστρεψε στην Ελλάδα.

Έλαβε την ειδικότητα του Ακτινολόγου - Ραδιολόγου και εγκαταστάθηκε στη Βέροια, όπου ίδρυσε σύγχρονο για την εποχή ακτινολογικό εργαστήριο. Προσέφερε επί πολλά χρόνια τις υπηρεσίες του ως ελεύθερος επαγγελματίας και ως γιατρός του ΙΚΑ.

Συνταξιοδοτήθηκε το 1986. Ο Κώστας Χατζής, γνήσιος ορεσίβιος και κοσμοπολίτης, εντυπωσίαζε πάντα με τη ζωντανή συμμετοχή του στις κοινωνικές εκδηλώσεις του Ιατρικού Κόσμου. Δεινός χορευτής παραδοσιακών χορών και ακουράστος τραγουδιστής και γλεντζές, διατηρεί αμείωτο το σφρίγος του, παρά την προχωρημένη ηλικία. Ασχολείται με μελέτες εθνολογικού και λαογραφικού περιεχομένου και δημοσιεύει τακτικά άρθρα του στον Ημεριώτικο και στον Ηπειρωτικό τύπο.

Με εντυπωσίασε ευχάριστα το άρθρο του φίλου Dr. Αδαμάντιου Τσιωμίδη με τίτλο «Χριστούγεννα 2002 στο Βρυσόχωρι». Οι συγχωριανοί του είναι ζηποί και συναισθηματικοί, με πλούσιο φιλότιμο μια που διαβάζοντας τον αριθμό των επισκεπτών που είναι μεγάλος και ήταν 140. Θα ήθελα να σας παρουσιάσω άγνωστα για πολλούς από σας, ιδία ιστορικά γεγονότα για το χωριό μου Βωβούσα να το γνωρίσετε.

Δρ. ΚΩΝ. ΤΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΙΔΙΚΟΣ ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΔΚΤΩΡ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

28ης Οκτωβρίου 49

Ιωάννινα

Τηλ. Ιατρείου 29.077

Τηλ. Οικίας: 29.177

Κινητό: 693 - 763.632

Βρυσόχωρι - Βωβούσα

τε. Φωτοαντίγραφο του άρθρου μου θα στείλω και στην εφημερίδα του χωριού μου «Τα Βωβουσώτικα» και στον φίλο Νομάρχη Αλέκο Χακριμάνη. Συνδέομαι μαζί του από τότε που ήταν δήμαρχος στο Μέτσοβο ήρθε δε και μερικές φορές στη Βωβούσα. Το περασμένο καλοκαίρι τον συνάντησα στο χωριό μου που πάω κάθε καλοκαίρι μερικές μέρες.

Σε περιοδικό διάβασα ότι το «Κακριμάν» είναι αραβική λέξη που σημαίνει λεβέντης, όνομα και πράμα για τον κύριο Νομάρχη που λεβέντικα και με διαφορά ψήφων κέρδισε τη εκλογές. Στο συγχρητήριο τηλεφώνημά μου τον ρώτησα τι έγινε με τον βλάχο Τσιωμίδη που διαγωνίζονταν για πόστο Νομαρχιακού Συμβούλου και εγώ προσπάθησα να τον βοηθήσω με ψήφους από το χωριό μου: Μου απάντησε ότι δεν βγήκε, αλλά θα τον βοηθήσω. Εκτός από τον Αδαμάντιο στη Ζωσιμαία Σχολή που φοίτησα και είχα την τιμή να είμαι σημαioφόρος είχα συμμεταλητή έναν συγχωριανό σας Κουνάβο μου διαφευγει το όνομα το μικρό: βλέπετε τα γεράματα δεν επιτρέπονται.

Θα γράψω λεβέντικα κατορθώματα των συγχωριανών μου που τιμά τον ανδρισμό τους. Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, 166 Τουρκαλβανοί ληστοσυμμορίτες, με αρχηγό του Αλή-Τσογμένη, πάτησαν το τότε κεφαλοχώρι Σκαμνέλι. Όμως με 15 μέρες νωρίτερα, το 1779 συνέβη γεγονός που συνετάραξε την βλαχική. Τα στίφη πολλαπλάσια από αυτών που πάτησαν το Σκαμνέλι χάλασαν την τόσο όμορφη Μοσχόπολη, μεγαλύτερη πόλη τότε με 70.000 κατοίκους, με ανώτερα σχολεία, ακαδημία και το πρώτο τυπογραφείο στα Βαλκάνια. Η Αθήνα τότε ήταν μεγάλο χωριό. Οι κάτοικοι της περιφανούς Μοσχόπολης, κατά αποκλειστικότητα βλάχοι, με τοποθεσία κοντά στη σημερινή Κορυτά - Αλβανίας έφυγαν τρομαγμένοι προς διάφορες κατευθύνσεις.

Και τώρα στα δικά μας. Η Βωβούσα δεν είναι μακριά από σας, το δε ανατολικό Ζαγόρι λέγεται και Βλαχοζάγορο, με τα αρκετά βλαχοχώρια της περιοχής.

Οι εισβολείς Αλβανοί μάζεψαν όλους τους κατοίκους του χωριού στην εκκλησία και τον αυλόγυρό της, όπου τους λήστεψαν από λίρες και χρυσασικά.

Ένας Σκαμνελιώτης που γλύτωσε τη σύλληψη τρέχει προς τη Βωβούσα και ζητά βοήθεια. Δεν υπήρχε αστυνομία τότε. Ο ξακουστός ιστορικός της Ηπείρου Λαμπρίδης από τα Σουδενά, γράφει στα ιστορικά γεγονότα.

Ξεκινούν από τη Βωβούσα οι οπλαρχηγοί Λάλα Δούβλης και Μπάτζιο Μπαργιαχτάρης, με 45 ατρόμητους τους βλάχους. Περικυκλώνουν τους Αλβανούς και στη μεγάλη φονική μάχη πέφτει νεκρός ο αρχηγός των Αλή-Τσογμένων, ξάδερφος του Αλή-Πασά. Το πλήθος των Αλβανών παραδίνεται επειδή δεν ήξεραν τον αριθμό των εχθρών τους. Τους οδηγούν στη θέση Βλασίνα, όπου έκο-

ψαν τα αυτιά σε δύο από αυτούς, υποχρεώνοντάς τους να παραστούν στο μακάβριο θέαμα. Αποκεφάλισαν όλους τους Αλβανούς και τα κεφάλια τα έβαλαν σε πασάλους. Από τότε η θέση Βλασίνα μετονομάστηκε Στα Κεφάλια. Είπαν στους δύο χωρίς αυτιά. Να πάτε στην Αλβανία και να πείτε στους πιθανούς νέους εισβολείς ότι έτσι θα

Του Κων/νου Χατζή

τους περιμένουμε όπως εσάς.

Πέρασαν 70 χρόνια ώσπου να ξανάρθουν Αλβανοί λητοσυμμορίτες.

Στον μεγάλο πόλεμο για την ανεξαρτησία μας οι Τούρκοι επιστράτευσαν όλους τους Κυρατζήδες - 100 περίπου με πάνω από 1000 μουλάρια και άλογα και τους τοποθέτησαν στους πολιορκητές του Μεσολογγίου. Μερικοί από τους Κυρατζήδες σκοτώθηκαν και άλλοι έντρομοι, με τη σκέψη του θανάτου απέδρασαν και πήγαν στη Βωβούσα, όπου φόρτωσαν όλες τις οικογένειες και πήγαν στην ανατολική Μακεδονία. Οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή Σερρών. 300 οικογένειες δημιούργησαν το κεφαλοχώρι Πέστερα στη νότιο Βουλγαρία. Είναι λέξη βλάχικη Πιστρεάου, είναι μεγάλη πέτρα. Από την Πέστερα καταγόταν και ο Τάκεφ-από το Τάκης, Βούλγαρος πατριάρχης στο δεύτερο ήμισυ του 19^{ου} αιώνα.

Τον Λάλα Δούβλη ένας από τους ήρωες οπλαρχηγούς τον σκότωσε μπαμπέσκια ο ψυχονιός του. Ο Μπάτζιο Μπαργιαχτάρης για να αποφύγει την εκδίκηση του Αλή-Πασά για τον θάνατο του ξαδέρφου του Αλή-Τσογμένη εγκαταστάθηκε σε χωριό του Ασπροποτάμου του νομού Τρικάλων. Εγγονός του είναι ο στρατηγός Χατζηπέτρος που πολέμησε για την ανεξαρτησία μας σαν αρχηγός. Αργότερα ήταν υπασιπστής του βασιλιά Όθωνα. Σε μια περίοδο της στο νομό Ζητουνίου αργότερα άλλαξε όνομα σε Λαμίας ο στρατηγός διακρίνει στην Άκρα του δρόμου κατασκήνωση με βελέντζες -σαμάρια- μουλάρια και τους ρωτά από που έρχονται. Από την κατεστραμμένη Βωβούσα απαντούν. Περιχαρής ο στρατηγός τους λέει ότι και εγώ είμαι Βωβουσώτης. Με τι μπο-

ρώ να σας φανώ χρήσιμος επειδή μπορώ. Τον ευχαρίστησαν για την ευγενή προσφορά του, τον παρακάλεσαν όμως αν μπορούσε να τους βοηθήσει να επανεγκατασταθούν στην Βωβούσα, επειδή στον κάμπο πεθαίνουν τα παιδιά τους από ελονοσία. Τους βοήθησε και με τις 17 οικογένειες ξανάγινε η Βωβούσα.

Θυμήθηκα τότε κάτι των Λατινών «ο tempora o mores», όταν αναπολούσαν καλές μέρες. Ταιριάζει και στην νεκρανάσταση της Βωβούσας που από κεφαλοχώρι 1000 περίπου οικογενειών, αρχίζουν με 17. Σήμερα 100 από τις 1000!

Στα Τρίκαλα ετησίως γιορτάζουν τα Χατζηπέτρια για να τιμήσουν τον στρατηγό από τον Ασπροποτάμο. Πήγα αρκετές φορές στα Τρίκαλα όπου έχω αρκετούς φίλους, έγραψα δε άρθρο στην εφημερίδα «Πρωινός Λόγος των Τρικάλων», ωραία που τιμάτε τον στρατηγό Χατζηπέτρο να ξέρετε όμως ότι έχει αίμα της Βωβούσας μια που είναι εγγονός του οπλαρχηγού Μπάτζιου Μπαργιαχτάρη.

Ένα συγκινητικό συμβάν που δεν το ξεχνώ. Ήμουν κοινωνικός γιατρός στη Δοβρουτσά της Ρουμανίας και με επισκέπτονται δύο μεσήλικες συμπαθητικοί όχι για ιατρική εξέταση αλλά μου λένε, αγαπητέ γιατρέ εσύ δεν είσαι Ρουμάνος, είσαι βλάχος από που κρατάει τη σκούφια σου! Τους απαντώ από την Μπαϊάσα του Ζαγορίου - βλάχικα η ονομασία της Βωβούσας όπως του Βρυσόχωριού κάποτε Λεάσιντζα. Μου απαντούν περιχαρείς ότι και εμείς είμαστε Μπαϊασιώτες από την Πέστερα!

Δάκρυσα και τους αγκάλιασα. Το Ρουμανικό κράτος τραβούσε τους βλάχους των βαλκανικών χωρών, οι περισσότεροι της Ελλάδος και είναι συνολικά στη Ρουμανία 250.000. Τους δίνει από 100-150 στρέμματα καλλιεργήσιμης γης.

Αγαπητέ Αδαμάντιε, σαν σημαντικός παράγοντας της εφημερίδας να το δημοσιεύσεις.

Επιπλέον να δημοσιεύσεις φωτοαντίγραφο από το πρόσφατο εκδοθέν βιβλίο με τίτλο «Ιατρική της Βεροίας», όπου γράφει για κάθε γιατρό χωριστά. Όπως βλέπετε δεν έχω περάσει απαρατήρητος από όπου έχω περάσει. Στη Βέροια και στη Ρουμανία από όπου μετά από 40 και χρόνια αρκετοί γνωστοί από μακριά ρωτούν για τον γιατρό τον Χατζή.

Κώστας Χατζής

Ιατρός-Βέροια

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ «Η ΒΙΔΟΥΡΑ»

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΑΔΙΑΣ

ΜΟΝΟΔΕΝΑΡΙ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΤΗΛ. 26530-71777

ΚΙΝ. 6945523995

✧ Ξυλόγλυπτα

✧ Παραδοσιακά γλυκά

✧ Ντόπια κρασιά

✧ Ενθύμια

✧ Αρωματικά φυτά

✧ Καρτ-ποστάλ

✧ Τουριστικοί χάρτες

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Α' ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ο Δήμος Τύμφης προήλθε από τη διάσπαση του Συμβουλίου Περιοχής Δυτικού Ζαγορίου σ' αυτόν και στο Δήμο Κεντρικού Ζαγορίου, χωρίς να ληφθεί υπόψη η θέληση των κατοίκων της περιοχής μας. Η ονομασία «Δήμος Τύμφης» προήλθε, όπως και των άλλων δήμων, ύστερα από εισηγήσεις παραγόντων της περιοχής μας, που υιοθετήθηκαν από την κεντρική εξουσία.

Β' ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Επειδή, όλοι μας, γράφουμε την ιστορία του τόπου μας «εκόπτες άκοντες» και ανάλογα με τις δυνάμεις που επιθυμούμε να διαθέσουμε στα «κοινά», είμαι υποχρεωμένος να σχολιάσω τα όσα έγιναν και υπέπεσαν στην αντίληψή μου, αφού όλοι κρινόμαστε και για τις πράξεις μας και για τις παραλήψεις μας. (Για τις υπογειές διαδρομές δεν θα γράφω τίποτε, αφού δεν τις γνωρίζω, αλλά θα επισημάνω το γεγονός ότι αυτές γίνονται γνωστές «εν πολλοίς» εκ του αποτελέσματος.

1) Βρέθηκαν «Ζαγορίσιοι», που εισηγήθηκαν, προώθησαν και υιοθέτησαν το όνομα «Δήμος Τύμφης». Ως άτομο τους έχω καταδικάσει δημόσια, αφού διατύπωσα τις απόψεις μου σε διάφορα έντυπα. (και στο «Ζαγόρι μας»)

2) Η διάσπαση του Συμβουλίου Περιοχής Δυτικού Ζαγορίου ήταν αποτέλεσμα φιλοδοξιών, τοπικισμών και σκοπιμότητας, που να εμφανιστεί είναι και δεν επιθυμώ τώρα να σχολιάσω, γιατί σίγουρα θα κατηγορηθώ, από όσους έχουν «λερωμένη τη φωνή τους», ότι αναμοχλεύω και υποδαυίζω καταστάσεις, διαταράσσοντας το «ήρεμο κλίμα», δηλαδή την αποδοχή των τελεσθέντων και την παγίωση των συμφερόντων. Εκείνο όμως που δεν μπορούν να μου στερήσουν είναι η σκέψη: «Πόσο ωραία θα ήταν τα πράγματα και πόσα θα είχαμε αποφύγει αν το Συμβούλιο Περιοχής μας είχε μετεξεληχθεί σε ΔΗΜΟ ΔΥΤΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ. Δοξάστε όσους το απέτρεψαν και όσους το ανέχτηκαν.

3) Η ονομασία «Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου» δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, απ' ενός μεν γιατί έλαβε το όνομά του από μέρος της επικράτειας του και απ' ετέρου απέκλεισε την ονομασία Δυτικό Ζαγόρι, σε αντιδιαστολή με το Ανατολικό Ζαγόρι, που είναι υπαρκτό. Το όνομα όμως αυτό εισηγήθηκαν οι τότε υπεύθυνοί του, χωρίς να υπάρξουν αντιδράσεις, αυτόεπεκράτησε και είναι δύσκολο, να όχι αδύνατο να αλλάξει, διότι απαιτείται και η συγκατάθεση των κατοίκων του και υπάρχουν και αντικειμενικές δυσκολίες από μια αλλαγή ονόματος. (αρχεία, μητρώα, δημοτολόγια κ.α)

4) Το όνομα Δήμος Τύμφης, είτε το θέλουμε είτε όχι, διασπά την ενότητα του Ζαγορίου και επί πλέον αφαιρεί από τους κατοίκους του το δικαίωμα να λέγονται Ζαγορίσιοι, με όλα τα γνωστά επακόλουθα (ιστορικά, εμπορικά κ.α). Σε μας, που ζούμε εδώ, αυτό δε φαίνεται και πρώτης όψεως, γιατί έχουμε πρόσφατα τα γεγονότα και γνωρίζουμε την κατάσταση. Στο μέλλον όμως τι θα γίνει, όταν οι «παλαιοί» εκλείψουν και οι νέοι «θα το ξεχάσουν σε λίγα χρόνια», κατά τη γνώμη έκφραση; Είναι εξάλλου ανεπίτρεπτο να εκμεταλλευόμαστε κατά κόρον το όνομα του Ζαγορίου μας από τουριστικές απόψεις και στη συνέχεια να το εξοβελίζουμε από την ονομασία του Δήμου. Δεν μπορεί αγαπητοί συμπατριώτες να είμαστε εκεί που συμφέρει Ζαγορίσιοι και επίσημα να έχουμε πολιτογραφηθεί «ΤΥΜΦΑΙΟΙ», γιατί είναι «κουτοπονηρία».

5) Το προηγούμενο Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Τύμφης, πιεζόμενο εκ των πραγμάτων, είχε πάρει μια απόφαση μετονομασίας σε «Δήμο Ζαγοροχωρίων». Η ονομασία αυτή συνάντησε την αντίδραση, και δικαίως, των υπόλοιπων Ζαγορίσιων, καθόσον ΜΟΝΟΠΛΟΥΣΕ το χώρο, μεταπηδώντας από το μηδέν (Τύμφης) στα πάντα (ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΩΝ). Στην περίπτωση αυτή μπορώ να διατυπώσω την υποψία ότι η αλλαγή έγινε σκόπιμα έτσι, για να μην ΥΛΟΠΟΙΗΘΕΙ ΠΟΤΕ, αφού μέλη του υπήρξαν και ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ την ονομασίας «ΔΗΜΟΣ ΤΥΜΦΗΣ», σύμφωνα με μια συγκεντρωση που έγινε το Τεσπέλοβο για το σκοπό αυτό και ενδόμυχα δεν μπορούσαν να αποκηρύξουν εύκολα τις «πρότερες εισηγήσεις και ιδέες τους» γενόμενοι «παιδοκτόνοι». Υπερακοντίστηκε λοιπόν το όνομα ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΩΝ με υπολογισμό ότι η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ των άλλων Δήμων θα φρενάρει τη μετονομασία, επιτυγχάνοντας έτσι να έχουν «και την πίτα ολόκληρη και το σκύλο χορτάτο». (Ως παράδειγμα φέρεται η αντίδραση των υπόλοιπων δήμων της περιοχής στην πρόσφατη μετονομασία του Δήμου Δερβιζιάνων σε «Δήμο Λάκκας Σουλίου», καθόσον μονοπωλούσε την περιοχή).

6) Υπάρχει και άλλος δήμος στην Ελλάδα με «ρίζα» την Τύμφη. Είναι ο Δήμος Τυμφαίων στο Νομό Τρικάλων και όπως γίνεται αντιληπτό δημιουργείται όπως στους εκτός Ζαγορίου (όπως π.χ. Κήποι Ζαγορίου-Κήποι Εβρου, Λεπτοκαρυά Ζαγορίου-Λεπτοκαρυά Φιλιατών ή Περίας).

7) Η μόνη ονομασία που ανταποκρίνεται πλήρως στην ιστορία και το χώρο του Ζαγορίου είναι αυτή του Δήμου Ανατολικού Ζαγορίου.

8) Η αλλοίωση αυτή της ιστορίας του Ζαγορίου, με τη μετονομασία τμημάτων του σε Τύμφη δεν αντιμετωπίστηκε ΔΥΝΑΜΙΚΑ και με ΣΘΕΝΟΣ από τους ποικιλώνυμους συλλόγους που δραστηριοποιούνται προς το συμφέρον του. Επικράτησε και εδώ, δυστυχώς, είτε η αδιαφορία είτε η σκοπιμότητα, με αποτέλεσμα δυσάρεστο για την περιοχή, που διατείνονται ότι αγωνίζονται.

ΤΕΣΣΕΡΑ (4) ΧΡΟΝΙΑ ΔΗΜΟΣ ΤΥΜΦΗΣ

(Και πόσα ακόμη;)

των πραγμάτων, είχε πάρει μια απόφαση μετονομασίας σε «Δήμο Ζαγοροχωρίων». Η ονομασία αυτή συνάντησε την αντίδραση, και δικαίως, των υπόλοιπων Ζαγορίσιων, καθόσον ΜΟΝΟΠΛΟΥΣΕ το χώρο, μεταπηδώντας από το μηδέν (Τύμφης) στα πάντα (ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΩΝ). Στην περίπτωση αυτή μπορώ να διατυπώσω την υποψία ότι η αλλαγή έγινε σκόπιμα έτσι, για να μην ΥΛΟΠΟΙΗΘΕΙ ΠΟΤΕ, αφού μέλη του υπήρξαν και ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ την ονομασίας «ΔΗΜΟΣ ΤΥΜΦΗΣ», σύμφωνα με μια συγκεντρωση που έγινε το Τεσπέλοβο για το σκοπό αυτό και ενδόμυχα δεν μπορούσαν να αποκηρύξουν εύκολα τις «πρότερες εισηγήσεις και ιδέες τους» γενόμενοι «παιδοκτόνοι». Υπερακοντίστηκε λοιπόν το όνομα ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΩΝ με υπολογισμό ότι η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ των άλλων Δήμων θα φρενάρει τη μετονομασία, επιτυγχάνοντας έτσι να έχουν «και την πίτα ολόκληρη και το σκύλο χορτάτο». (Ως παράδειγμα φέρεται η αντίδραση των υπόλοιπων δήμων της περιοχής στην πρόσφατη μετονομασία του Δήμου Δερβιζιάνων σε «Δήμο Λάκκας Σουλίου», καθόσον μονοπωλούσε την περιοχή).

9) Υπάρχει και άλλος δήμος στην Ελλάδα με «ρίζα» την Τύμφη. Είναι ο Δήμος Τυμφαίων στο Νομό Τρικάλων και όπως γίνεται αντιληπτό δημιουργείται όπως στους εκτός Ζαγορίου (όπως π.χ. Κήποι Ζαγορίου-Κήποι Εβρου, Λεπτοκαρυά Ζαγορίου-Λεπτοκαρυά Φιλιατών ή Περίας).

10) Η μόνη ονομασία που ανταποκρίνεται πλήρως στην ιστορία και το χώρο του Ζαγορίου είναι αυτή του Δήμου Ανατολικού Ζαγορίου.

11) Η αλλοίωση αυτή της ιστορίας του Ζαγορίου, με τη μετονομασία τμημάτων του σε Τύμφη δεν αντιμετωπίστηκε ΔΥΝΑΜΙΚΑ και με ΣΘΕΝΟΣ από τους ποικιλώνυμους συλλόγους που δραστηριοποιούνται προς το συμφέρον του. Επικράτησε και εδώ, δυστυχώς, είτε η αδιαφορία είτε η σκοπιμότητα, με αποτέλεσμα δυσάρεστο για την περιοχή, που διατείνονται ότι αγωνίζονται.

12) Υπάρχει και άλλος δήμος στην Ελλάδα με «ρίζα» την Τύμφη. Είναι ο Δήμος Τυμφαίων στο Νομό Τρικάλων και όπως γίνεται αντιληπτό δημιουργείται όπως στους εκτός Ζαγορίου (όπως π.χ. Κήποι Ζαγορίου-Κήποι Εβρου, Λεπτοκαρυά Ζαγορίου-Λεπτοκαρυά Φιλιατών ή Περίας).

13) Η μόνη ονομασία που ανταποκρίνεται πλήρως στην ιστορία και το χώρο του Ζαγορίου είναι αυτή του Δήμου Ανατολικού Ζαγορίου.

14) Η αλλοίωση αυτή της ιστορίας του Ζαγορίου, με τη μετονομασία τμημάτων του σε Τύμφη δεν αντιμετωπίστηκε ΔΥΝΑΜΙΚΑ και με ΣΘΕΝΟΣ από τους ποικιλώνυμους συλλόγους που δραστηριοποιούνται προς το συμφέρον του. Επικράτησε και εδώ, δυστυχώς, είτε η αδιαφορία είτε η σκοπιμότητα, με αποτέλεσμα δυσάρεστο για την περιοχή, που διατείνονται ότι αγωνίζονται.

Γ' ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΟΥ

Είναι, νομίζω, Αναγκασιότητα η κατάσταση αυτή με το όνομα να αλλάξει, για να εδραιωθεί η ιστορική διαδρομή της περιοχής μας και επιτέλους να αρθεί η αστοχία που έγινε με την αφαίρεση της ονομασίας Ζαγόρι από το Δήμο μας.

Έχοντας υπόψη το πρόγραμμά της τωρινής πλειοψηφίας του Δημοτικού Συμβουλίου Τύμφης και κατά συνέπεια την εκφρασμένη θέση της να προχωρήσει, το συντομότερο, στην αλλαγή της ονομασίας του Δήμου μας, με αίτημα ευθύνης και με το δικαίωμα του ενεργού πολίτη προτείνω ως ονομασία το «Δήμος Βορείου Ζαγορίου».

Επειδή κάθε πρόταση δεν πρέπει να αποτελεί απλώς μια επιθυμία, παραθετω και τα επιχειρήματά μου.

1) Η ονομασία Δήμος Βορείου Ζαγορίου δεν αποτελεί την ιδανική λύση, αλλά γίνεται Κατ' ανάγκη, καθόσον δεν υφίσταται άλλη αξιόπιστη επιλογή, που να ανταποκρίνεται στην απαιτητική ιστορική συνέχεια, χωρίς προσμειξίες και να μας συνδέει με τους άλλους Δήμους του Ζαγορίου, που διαθέτουν απόλυτα τον χώρο τους και Κεντρικό.

2) Η μετονομασία δεν θα προκαλέσει τις αντιδράσεις των Αδελφών Δήμων αλλά θα επιτύχει και τη Συναίνεση και την υποστήριξη τους, προς αποκατάσταση της ιστορίας του χώρου μας.

3) Ο Δήμος Βορείου Ζαγορίου θα πάρει κι αυτός την ονομασία του από μέρος

του, όπως και αυτός του Κεντρικού Ζαγορίου, έστω και αν δεν ανταποκρίνεται πλήρως στην πραγματικότητα. Πάντως από Δήμος Τύμφης είναι απείρως προτιμότερη.

4) Η ονομασία αυτή θα αποτελέσει συνέχεια της ιστορικής πορείας του Ζαγορίου, καθώς θα στερείται επιβλαβών προσμειξεων.

5) Η νέα ονομασία θα βοηθήσει την μελλοντική συνένωση του Ζαγορίου, ως ενιαίου χώρου, με απλή μόνον απόληψη των όρων Α, Β και Κ.

Επειδή στην υπόθεση της μετονομασίας θα υπάρξουν πολλοί «νονοί» και πολλά ονόματα θα πέσουν στο τραπέζι, μόνο μια ονομασία, που άκουσα να αποτελεί προϊόν Συμβιβασμού και Συγκερασμού, θα σχολιάσω: «Δήμος Τύμφης Ζαγορίου».

1) Συμβιβασμός με τί: Με την ιστορία; Με τα αδιαπραγματεύτα;

2) Το όνομα αυτό αποτελεί πρόταση όλων εκείνων, που ενέχονται στην επιλογή του Τύμφης και τώρα προσπαθούν να απαλύνουν το τεράστιο λάθος τους και να επιτύχουν την υστεροφημία τους.

3) Σε περίπτωση δεύτερου λάθους θα έχουμε περιθώρια επανόρθωσης.

4) Το όνομα Ζαγορίου γίνεται απλό προσδιοριστικό του Τύμφης, για να πληροφρονηθούν το χώρο οι αγεωγράφητοι (και δυστυχώς είναι η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων), το πού δηλαδή βρίσκεται ο Δήμος μας και να αποφυγουν έτσι τα ... Τρίκαλα, αφού το Ζαγόρι μας είναι παγκόσμια γνωστό. Ας βλέπουν οι συνδημότες πώς χρησιμοποιείται το όνομα Ζαγόρι από μερικούς. Προσδιοριστικό!!! Για να μη χανόμαστε!!! Για να λέμε ότι είμαστε Ζαγορίσιοι!!!

5) Όπως και οι άλλοι Δήμοι του Ζαγορίου άφρασαν αμιγές το όνομα Ζαγόρι, έτσι έχουμε την υποχρέωση να πράξουμε κι εμείς.

Κατά το παρελθόν, με τις τρεις (3) «Προς Τυμφαίους Επιστολές» μου (που δημοσιεύτηκαν αι 2 πρώτες στο «Ζαγόρι μας» και σε άλλα έντυπα Ζαγορία και μη και η τρίτη σε γιαννιώτικη εφημερίδα) διατύπωσα ευθαρρώς, σε αντίθεση με άλλους, τις απόψεις μου με αποτέλεσμα να κατηγορηθώ ωςρατσιστής!! από μερίδα συνδημοτών μου. Δεν έδωσα σημασία, γιατί γνωρίζω το τι πιστεύω, προσπαθώντας να κάνω πράξεις τις ιδέες μου και αυτές, ευτυχώς, είναι γνωστές σε όσους με γνωρίζουν.

Αν συμβαίνει να γίνομαι εμπόδιο σε μεθοδεύσεις και σκοπιμότητες, αυτό αποτελεί τίλο τιμής για μένα, αλλά και υποχρέωση να συνεχίζω και να διατυπώνω, κατά περίπτωση, τις απόψεις μου, επιχειρηματολογώντας μάλιστα γ' αυτές.

Επειδή τα όσα γράφω, γνωρίζω ότι θα αποτελέσουν σημείο τριβής και θα γίνουν αιτία διατύπωσης αντιθέτων απόψεων παρακαλώ πολύ όσους είναι θιασώτες του γονιμίου διαλόγου, να με αντικριφούν γραπτώς στο ίδιο έντυπο και όχι να αντιδρούν ψιθυριστά, γιατί οι ψιθυροί και οι διαδόσεις άλλο σκοπό έχουν και όχι την προαγωγή της δημοκρατίας, της διαφάνειας και της αλήθειας. Της αλήθειας, που είναι το μόνο που συμφέρει στα σίγουρα το αγαπημένο μας Ζαγόρι, αρκεί να βρούμε απ' την αφάνεια και το λήθαργό που μας διακτάει και να περάσουμε στη δράση, ο καθένας με τον τρόπο του και τις δυνάμεις του.

Λεπτοκαρυά 15 Φεβρουαρίου 2003

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ν. ΜΗΤΣΙΜΑΡΗΣ

Συν/χος Δασκαλος

ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΣ και όχι Τυμφαίος

(όπως με υποχρεώνει το Δημοτολόγιο)

Να επιστραφούν οι ιδιοκτησίες στους κατοίκους Ζαγορίου

Κατάγονται από το χωριό Λεπτοκαρυά Ζαγορίου Ιωαννίνων. Το Ζαγόρι, όπως πιθανόν είναι γνωστό, την εποχή της τουρκοκρατίας, είχε προνόμια αυτοδιοίκησης και ιδιοκτησίας. Όλη η περιοχή, δάση και κτήματα, ανήκε στους κατοίκους, που πληρώνανε τους φόρους στους Τούρκους.

Εκείνη την εποχή, όλη η Ελλάδα ήταν τοιφλίκι των Τούρκων, πλην Ζαγορίου. Μετά την απελευθέρωση όλη η Ελλάδα έγινε ιδιοκτησία, και το Ζαγόρι έγινε κρατική περιοχή αυθαίρετα και παράνομα.

Περιοχές καλλιέργειας, κλαδονομής, αναδασωθέντες αγροί, βοσκότοποι και δάση ιδιοκτησία, που χρησιμοποιεί για εξύληση με σκοπό τη θέρμανση, μαγειρική, πλύσιμο, ξυλεία για Σχολεία, Εκκλησίες, σπίτια, καλύβες, αποθήκες και όμως έγιναν κρατικά.

Ακόμα και ο ίδιος ο οικισμός του χωριού είναι μέσα στην κρατική περιοχή.

Το κράτος αρνείται να παραχωρήσει τα ιδιόκτητα τμήματα στους κατοίκους με την δικαιολογία ότι δεν έχουμε τίτλους κυριότητας, που δεν μπορούμε να βρούμε, διότι το χωριό κάηκε δύο φορές, την πρώτη από τους Τούρκους το 1913 και τη δεύτερη από τους Γερμανούς το 1943. Παρ' όλες τις προσπάθειες και δικαστικούς αγώνες το θέμα σήμερα ακόμη εκκρεμεί και είναι ντροπή σήμερα τον 20^ο αιώνα να μην παραχωρείται η γη στους δικαιούχους που την είχαν επί 400 χρόνια στην κυριότητά τους.

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΤΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ Το Δημοτικό Συμβούλιο

Δήμου Τύμφης

ΘΕΜΑ: Διάθεση και αγοραπωλησία αγροτικής περιουσίας.

Σας κοινοποιώ με αρ.πρ. 789/29-3-2002 της Δ/νσης Δασών της Περιφέρειας Ηπείρου, που αφορά «Το ιδιοκτησιακό καθεστώς αγροτικής περιουσίας» και σας παρακαλώ να επιληφθείτε της υποθέσεως, καθόσον αυτή είναι ζωτικής σημασίας για

Περιήγηση στο χώρο της έκθεσης στο Λαογραφικό Μουσείο της ΕΗΜ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΜΝΗΜΗΣ ΓΙΑ ΤΑ 90 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Οργάνωση: Εταιρεία Ηπειρ. Μελετών - Areiron Photos - Ριζάρειο Ίδρυμα

Με την ευκαιρία του εορτασμού των ενενήντα χρόνων από την Απελευθέρωση των Ιωαννίνων και της Ηπείρου οργανώθηκε φωτογραφική έκθεση που φιλοξενείται στο Λαογραφικό Μουσείο «Κώστας Φρόντζος» της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών επί της Μιχαήλ Αγγέλου.

Την πρωτοβουλία της διοργάνωσης είχαν η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών και το Ριζάρειο Ίδρυμα, τα οποία εκπροσωπούν η κ. Ελευθερία Νικολαΐδου, πρόεδρος της ΕΗΜ και ο κ. Άγγελος Κίτσος, πρόεδρος της Ριζαρείου.

Οι οργανωτές, πολύ εύστοχα, τιλοφόρησαν την έκθεση «ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΜΝΗΜΗΣ» και αυτό γιατί οι φωτογραφίες που εκτίθενται, οι περισσότερες ανέκδοτες, αφηγούνται γεγονότα που καλύπτουν σχεδόν έναν αιώνα ηπειρωτικής ιστορίας, από το 1862 (η παλαιότερη φωτογραφία) μέχρι την περίοδο του Μεσοπολέμου.

Η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών ως πνευματικός οργανισμός με πανελλήνια και διεθνή εμβέλεια, πρωτοστατεί σε έργα πολιτιστικά από της ιδρύσεώς της μέχρι σήμερα. Απόδειξη, μεταξύ πολλών άλλων εκδηλώσεων, η διοργάνωση του «Οδοιπορικού Μνήμης» για τα «Ελευθέρια» της πόλης.

Την έκθεση εγκαινίασε στις 21 Φεβρουαρίου, ημέρα που η πόλη γιόρταζε

στροφής στο παρελθόν και από αυτό παίρνει δυνάμεις για το μέλλον της φτώχειας και εγκαταλειμμένης πατρίδας του.

Στο σύντομο σημερινό σημείωμα θα ασχοληθούμε με το φωτογραφικό υλικό της έκθεσης, γιατί πιστεύουμε ότι οι ίδιες οι φωτογραφίες αναπαριστούν τα γεγονότα, περικλείουν τα όραματά του Ηπειρώτη στη δύσκολη προαπελευθε-

και από άλλους επώνυμους και ανώνυμους συλλέκτες. Πρόκειται για μια σημαντική προσφορά στην πόλη και στον ευρύτερο χώρο και αποτελεί την αρχή, την αφετηρία για άλλες εκθέσεις που θα περιλαμβάνουν τη φωτογραφική ιστορία του ενιαίου και αδιάσπαστου ηπειρωτικού χώρου. Μακάρι η παρουσίαση του φωτογραφικού υλικού που εκτίθεται, όπως αναγράφεται από τους

πλατεία με το τούρκικο διοικητήριο, βαρκάδες στην Παμβώτιδα, περίπατοι στο μώλο (στη Κυρά-Φροσύνη), το νησάκι απέναντι, χαρακτηριστικά χαρούμενα γιαννιώτικα στιγμιότυπα, φωτογραφίες με τους Γιαννιώτες να γιορτάζουν την Ανάσταση στην Τουρκοκρατούμενη πόλη, Καθαρές Δευτέρες σε εξάσια εσοχικά τοπία και πολλές άλλες, που απεικονίζουν και αποτυπώνουν μια εποχή που η Ηπειρος αναζητούσε την

του ΝΙΚΟΥ Θ. ΥΦΑΝΤΗ

εθνική της αποκατάσταση. Φωτογραφίες από την προέλαση του ελληνικού στρατού, την πανηγυρική είσοδο στην πόλη, στρατός και λαός να πανηγυρίζει, τούρκοι αιχμάλωτοι, οι πρόξενοι των ξένων δυνάμεων και του διπλωματικού σώματος του Βιλαετίου στα Γιάννινα, παρελάσεις στην πόλη για τα «Ελευθέρια» και πολλές άλλες.

Να πούμε ακόμη ότι η σύλληψη της ιδέας να ερευνηθεί η περίοδος αυτής της ζωής της Ηπείρου στην πρωτεύουσά της ήταν του ικανού και παραγωγικού προέδρου του Ριζαρείου Ίδρυματος, του Ηπειρολάτρη κ. Άγγελου Κίτσου, η επιμέλεια και καλλιτεχνική παρουσίαση του υλικού στην ισόγεια αίθουσα του

Από τα εγκαίνια του «Φωτογραφικού Οδοιπορικού Μνήμης» στο Λαογραφικό Μουσείο «Κώστας Φρόντζος»

τα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», ο πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κωστής Στεφανόπουλος.

Κατά την προσφώνησή του η πρόεδρος της ΕΗΜ κ. Ελευθερία Νικολαΐδου είπε μεταξύ των άλλων και τα εξής σημαντικά λόγια, δηλωτικά της αγάπης του Ηπειρώτη και του πάθους που τον διακρίνει για την ιδιαίτερη ξεχασμένη πατρίδα του: «Οι Ηπειρώτες -είπε η κ. Νικολαΐδου- είναι αγιάτρευτα ερωτευμένα με τον τόπο τους. Συχνά -πικνά επιστρέφουν και καταφεύγουν νοσταλγικά στο παρελθόν τους. Ίσως αυτό να τους διευκολύνει στα αδιέξοδά τους και στη σχετική μοναξιά που αισθάνονται».

Δεν είναι του παρόντος να αναφερθούμε στην ιστορία και την προσφορά της Ηπείρου στα γράμματα, τις τέχνες και στον πολιτισμό του τόπου. Άλλωστε τα μεστά λόγια της προέδρου της ΕΗΜ σηματοδοτούν τα «αδιέξοδα» και τη «μοναξιά» του Ηπειρώτη, ο οποίος διακατέχεται από τον έντονο πόθο της επι-

ρωτική εποχή και περιέχουν μηνύματα και ερεθίσματα για μελλοντικές πνευματικές ανατασεις.

Παρατηρώντας ο επισκέπτης τις φωτογραφίες οδοιπορεί μαζί τους στο απώτερο και πιο πρόσφατο παρελθόν και μνήμες πολλές αναδύονται από αυτή την οδοιπορία. Φωτογραφίες φορτωμένες νοσταλγικές μνήμες, που ζωντανεύουν γεγονότα μιας μακρόχρονης περιόδου για την «Ηπειρο, κυρίως για τα χρόνια πριν, κατά και μετά την ευλογημένη ώρα της Εθνικής Αποκατάστασης. Περιηγούμενοι την έκθεση παίρνουμε μια πρόγευση της κοινωνικής ζωής της πόλης και των πολεμικών γεγονότων, προσεγγίζουμε ιστορικές στιγμές που σηματοδότησαν το ηρωικό έπος των Μπιζανομάχων και που ευτυχώς οι Ηπειρώτες, χάρη στη θυσία εκείνων, να ενταχτούμε στο μητρικό κορμό».

Το φωτογραφικό υλικό προέρχεται από τα αρχεία της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών του Ριζαρείου Ίδρυματος

οργανωτές, να αποτελέσει ερέθισμα «για τη δημιουργία ενός μόνιμου φωτογραφικού κέντρου για την πόλη της ομορφιάς και των θρύλων», αλλά και να καλύπτει όλη την Ηπειρωτική Περιφέρεια.

Οι φωτογραφίες «επικεντρώνονται σε προσωπογραφίες, στην αστική ζωή, στη φωτογραφία του δρόμου, του τοπίου, αλλά και στις επαγγελματικές ασχολίες».

Αξίζει τον κόπο και δεν είναι χάσιμο χρόνου όλοι οι Γιαννιώτες, όλοι οι Ηπειρώτες, να επισκεφτούν την έκθεση. Να δουν, να παρατηρήσουν, να εξετάσουν, να διακρίνουν, να εκτιμήσουν, να θαυμάσουν, να προβληματιστούν και να αισθανθούν περιφανοί για τον τόπο τους.

Μπορεί ο επισκέπτης να θαυμάσει φωτογραφίες μεγάλων διαστάσεων με απόψεις της πόλης και του περιβάλλοντα χώρου με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους: Το κάστρο, την κεντρική

παραδοσιακού κτιρίου της ΕΗΜ του κ. Γιάννη Δήμου και η επεξεργασία και εκτύπωση του παλιού υλικού σε φωτογραφίες μεγάλων διαστάσεων στον καλλιτέχνη φωτογράφο κ. Τάκη Αναγνωστόπουλο.

Η έκθεση οργανώθηκε χάρη στην ευγενική χορηγία του Όμιλου Λάση, γνωστού για τις πολυποίκιλες δραστηριότητές του στην περιοχή μας.

Τελειώνοντας να εκφράσω, πιστεύοντας ότι διερμηνεύω τα συναισθήματα των συμπολιτών μας, θερμά συχαρητήρια στους πρωτεργάτες και οργανωτές της έκθεσης και να ευχηθώ η έκθεση αυτή να δώσει τα ανάλογα ερεθίσματα, ώστε να μας υποχρεώσει να στεφτούμε ως Ηπειρώτες, ως Πολίτες, ως Κράτος, ως συγκροτημένη τοπική κοινωνία και να επιτελέσουμε το χρέος μας απέναντι εκείνων που θυσιάστηκαν και απέναντι στις νέες γενιές που θα μας ακολουθήσουν.

ΝΕΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Νέοι επιστήμονες

Ζαγορίσιες στο Καίμπριτζ

Οι κόρες του εξοδελφού μας Θανάση Οικονομίδη αρχιτέκτονα, και της εκλεκτής Φιλίτσας, Σοφία και Αυγή, εγγονές του καθηγητή φυσικής και συγγραφέα Πελοπίδα Οικονομίδη, έφεραν το Ζαγόρι στο Καίμπριτζ. Δεν ξέρω αν έφθασαν άλλες Ζαγορίσιες εκεί. Με τις σπουδές τους στο ονομαστό πανεπιστήμιο τιμούν το Ζαγόρι μας.

Η Σοφία και η Αυγή γαλουχημένες μετά την γιαγιά τους Αυγή-Κιτσώνα Οικονομίδη αγαπούν με πάθος το Τσερβάρι και το Ζαγόρι γενικότερα και το επισκέπτονται χειμώνα καλοκαίρι και δεν λείπουν ποτέ από τα πανηγύρια. Μακάρι να θελήσουμε να εκμεταλευτούμε τη γνώση και την αγάπη τους για τον τόπο δίνοντάς τους μια ευκαιρία.

Ολόψυχα τους ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Ελένη Δούβλη-Μιχάλης Οικονομίδης

Σοφία Οικονομίδου. Αρχιτέκτονας Μηχανικός Ε.Μ.Π. Master of Philosophy in Archaeological Heritage and Museums, University of Cambridge (Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στη Διαχείριση Αρχαιολογικής Κληρονομιάς και Μουσείων)

Αυγή Οικονομίδου. Οικονομολόγος, Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών. MSc in International Business and Economic Development, University of Reading (Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στο Διεθνές Εμπόριο και την Οικονομική Ανάπτυξη)

Τιμητική εκδήλωση για τη φίλη και συμπατριώτισσά μας δασκάλα ΔΕΣΠΩ ΚΑΡΒΕΛΗ

Το Σωματείο Λόγου και Τέχνης «ΑΛΚΥΟΝΙΔΕΣ» Κορίνθου σε πνευματική εκδήλωση, που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2002 στο θέατρο «ΙΡΙΔΑ» τιμήθηκε η συμπατριώτισσά μας Γιαννιώτισσα και Ζαγορίσια εκ μητρός (Ασπράγγελοι) φίλη και συνεργάτιδα του περιοδικού μας η αειθαλής Δέσπω Καρβέλη συνταξιούχος δασκάλα σήμερα, που ζει στο Σουσάκι Κορινθίας. Εκλεκτή συγγραφέα και λογοτέχνης έχει γράψει πλειάδα έργων διαπνευόμενα από βαθιά συναισθήματα αγάπης για τη γενέθλια γη, το διδασκαλικό «λειτούργημα», όπως αυτή το έζησε στη μακρόχρονη διδασκαλική της πορεία στις εσχαιές της πατρίδας μας, προσφέροντας τον εαυτό της την υπηρεσία του καθήκοντος για την αναμόρφωση της κοινωνίας όπως αυτή οραματιζόταν. Δίκαιος ο έπαινος στην τιμώμενη Δέσπω Καρβέλη, «που επάξια εκπροσώπησε στο διόβα της ζωής της το γυναικείο φύλο όπως πολύ εύστοχα ανέφερε στον πρόλογο της κ. Μαργαρίτα Ματάση ποιήτρια, η οποία και μίλησε για τη ζωή και το έργο της κ. Δέσπωσης Καρβέλη. Δημοσιεύουμε στη συνέχεια ένα γλαφυρό απόσπασμα από την ομιλία της κ. Ματάση.

«Σπάνια να συναντήσει κανείς άνθρωπο που να συγκεντρώνει τόσες χαρακτηριστικές ικανότητες, πολυποίκιλες γνώσεις, πλούσια συναισθήματα, θολερή ζωντάνια, δυνατή μνήμη.

Που να διαθέτει τέτοια οξύνοια, διορατικότητα, δίψα για μάθηση, θετική ενέργεια και λεβεντιά!..

Όλα αυτά τα προσόντα ώριμος καρπός μία κοπιαστικής, πολύχρονης, πολυτάραχης και αγωνιστικής πορείας αναλώθηκαν και ακόμα αναλώνονται από τη Δέσπω με σύνεση, απλοχεριά και φιλοτιμία για το καλό του συνόλου, για τον εξανθρωπισμό της κοινωνίας μας, για το δικαίωτο και ευτυχέστερο μέλλον της ανθρωπότητας που ποτέ δεν έπαψε να οραματίζεται η αγωνίστρια δασκάλα με τη γλαφυρή πένα και τ' ανοιχτά στους ορίζοντες μάτια...»

Ενώνουμε κι εμείς τις ευχές μας για υγεία και δύναμη για καινούργιες επιτυχίες στο πνευματικό στίβο της κ. Καρβέλη.

Με θερμούς πατριωτικούς χαιρετισμούς
Το περιοδικό «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ μας»

Η Δέσπω Καρβέλη καταφανώς συγγενήμνη, ευχαριστεί.

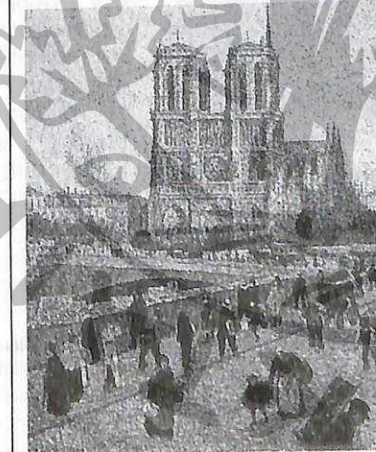
Ευχές και ευχαριστίες από μια φίλη μας στο Παρίσι

Την περασμένη χρονιά, μας επισκέφτηκε στα γραφεία μας η Γαλλίδα καθηγήτρια **Emilie Cousin** που διδάσκει ελληνική γλώσσα στο Παρίσι, και ζήτησε μέσα από τα αρχεία του περιοδικού μας και πληροφορίες σχετικές με την ιστορία και τον πολιτισμό του Ζαγορίου. Ευχαριστώντας μας για την πρόθυμη συνεργασία μας ζήτησε να την συμπεριλάβουμε μεταξύ των αναγνώστων του περιοδικού μας.

Έτσι φέτος με την έλευση του νέου έτους μας απέστειλε ευχετήρια κάρτα σε άπταιστα ελληνικά, της οποίας το περιεχόμενο και δημοσιεύουμε.

Εκφράζουμε τη χαρά μας για τις ευχές της και της ευχόμαστε καλή χρονιά, καλή δουλειά και καλή αντάμωση στο Ζαγόρι.

Το «Ζ» μας

Χρόνια Πολλά!
και ας είναι ευχάριστη η ώρα που
για την Εφημερίδα που μένει
βοηθούσα πολύ, και για την ευγένειά σας
Χαιρετίζω,
Emilie Cousin

Νάσαι καλά, Αγγαία κι όρθια σαν την «Αραβιά» μας και να σέρνεις για πολλά-πολλά χρόνια ακόμα τους πατροπαράδοτους χορούς μας.

«Το Ζαγόρι μας»

Αναδημοσίευση από το «Άλμπουμ του παρελθόντος» του «Πρω-
ϊνού Λόγου» της 19-3-2003.

Η φωτογραφία μας συγκίνησε και μας θύμισε τον αείμνηστο
ιδρυτή του Περιοδικού μας στα άλκιμα νειάτα των 30 του χρόνων.

25η Μαρτίου 1948. Ο Τοπικός Έφορος Προσκόπων του Σ.Ε.Π. **Κίμων Κυριαζής** και πιο πίσω του ο βαθμοφόρος **Απόστολος Νικάκης** κατά την παρέλαση. Στο δεξί της φωτογραφίας είναι το μπουγατσωπλίο «Ολύμπια» των Αφών Ιασωνίδη και στο μέσον το ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία».

ΗΠΕΙΡ. ΕΣΤΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Α. Κοπή Βασιλόπιτας 12-1-03

Με τους καλύτερους οιωνούς άνοιξε ο κύκλος εκδηλώσεων το 2003 της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσ/κης παρουσία των Ηπειρωτών και Β. Ηπειρωτών της πόλης μας. Τα μέλη του χορευτικού έψαλαν τα κάλαντα, ο π. Δημ. Βακάρος ως εκπρόσωπος του Σεβ. Μητροπολίτη Θεσ/κης ευλόγησε την πίτα την οποία έκοψε ο πρόεδρος της Π.Ε.Θ.

Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους: Οι βουλευτές, πρώην υπουργοί κ.κ. Παπαθεμελής, Κούβελας, Σπηλιωτόπουλος, η βουλευτής του Συνασπισμού κ. Ευροτόρη, ο πρώην βουλευτής κ. Γκιουλέκας, ο εκπρόσωπος του Νομάρχη Θεσ/κης κ. Δάπας, η εκπρόσωπος του Δημάρχου Θεσ/κης κ. Κολοβού, οι πολιτευτές Θεσ/κης κ. Ζήκα και Σαματζίδου, ο εκπρόσωπος της Γεν. Αστ. Δ/σης Θεσ/κης κ. Μαυρόπουλος, κλιμάκια των Ηπειρ. Συλλόγων και Αδελφοτήτων Θεσ/κης.

Μηνύματα έστειλαν ο Υφ/γος Εξωτερικών κ. Μαγκριώτης και ο βουλευτής Θεσ/κης κ. Ορφανός.

Β. Ο εορτασμός ενενηκοστής επετείου απελευθέρωσης Ιωαννίνων 23-2-2003.

Η Ηπειρ. Εστία Θεσ/κης τιμώντας την 90ή επέτειο από την απελευθέρωση των Ιωαννίνων διοργανώνει την Κυριακή 23 Φεβρίου 2003 τις εξής εορταστικές εκδηλώσεις.

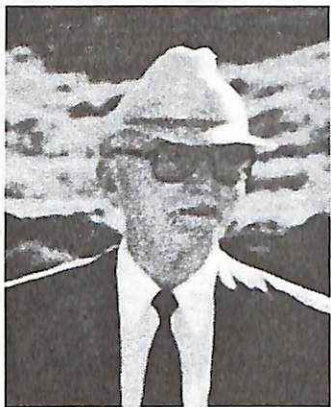
- Δοξολογία στο ναό της Παναγίας ώρα 10.30
- Κατάθεση στεφάνων στο άγαλμα της Ηπειρώτισσας ώρα 10.45
- Ομιλία στην αίθουσα της Πανεπιστημιακής Εστίας ώρα 11.00
- Ομιλητής ο κ. Τάσος Σπηλιώπουλος βουλευτής Θεσ/κης και πρώην υφ/ργός.

Γ. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΙΑΣ 2/3

Με τα κλαρίνα από την Δρόπολη Αργυροκάστρου ζωντανεύουμε την παράδοση την Κυριακή της Αποκριάς 2-3-2003 στο χορό της Ηπειρ. Εστίας Θεσ/κης από τις 12.00 το μεσημέρι μέχρι το βράδυ στο κέντρο Μόσχου 5^η χιλμ. Θεσ/κης-Θέρμης.

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΚΟΝΤΟΥΡΗΣ

Στις 6 του Μάρτη αποχαιρετήσαμε, με πολύ οδύνη το Γιάννη που έφυγε, στα 86 του χρόνια, ένα χρόνο, ακριβώς, από το θάνατο της αγαπημένης του Ξανθίππης.

Γεννημένος στα Γιάννινα, τα μοίραζε σ' όλη του τη ζωή με το χωριό του, τα Κάτω Σουδενά, όπου και το μαρμαρόχτιστο πατρικό του, το Κοντουρείκο, που δεν έκλεισε ποτέ μέχρι και σήμερα, φροντισμένο σαν εκκλησιά, από τον πατέρα τους το Κυρ-Γιώργη πρώτα κι ύστερα από το Γιάννη και το Φώντα, με τις συντρόφους τους, που τ' αγάπησαν κι αυτές σαν Σουδενιώτισες. Κι ούτε πρόκειται να κλείσει, γιατί την αγάπη τους την μεταλαμπάδευσαν και στους επιγόνους τους.

Αν είναι κάτι που ξεχώριζε το Γιάννη (κι όσοι τον γνώρισαν ποτέ δεν θα ξεχάσουν) ήταν η ατέλειωτη και άδολη καλοσύνη του, η ανυπόκριτη ντομπροσύνη του, το μόνιμο χαμογελαστό πρόσωπό του, η μεγάλη του καρδιά.

Ο Γιάννης, μετά τις Γυμνασιακές του σπουδές στα Γιάννινα, έφυγε προπολεμικά (1936-37) για την Ιταλία (Καμερίνο) και ενεγράφη στην Κτηνιατρική Σχολή. Η κήρυξη του πολέμου τον βρήκε εκεί 3ετή φοιτητή. Ενώ επέστρεφε στην πατρίδα, συνελήφθη από τους Ιταλούς μαζί με άλλον συμφοιτητή του και φυλακίστηκαν στη Ρώμη, επειδή ήταν υπότροφοι του Υπουργείου Στρατιωτών. Ευτύχημα, η σύλληψη στην Αθήνα ενός ιταλού κατασκόπου και η αποφυλακισή τους ως ανταλλαγή με αυτόν.

Μετά τη λήξη του πολέμου και την εξομάλυνση της κατάστασης, έφυγε και πάλι (1947-48) για τη συνέχιση των σπουδών του. Το Γενάρη του 1949 παντρεύεται με τη Δολιανίτισσα δασκάλα Ξανθίππη Κύρου, η οποία και πάει μαζί του στην Ιταλία, με μετεκπαίδευση εκεί, στο διδακτικό σύστημα ΜΟΝΤΕΣΟΡΙ.

Αποφοίτησε το 1952 από την κτηνιατρική σχολή του πανεπιστημίου της Πίζας και επιστρέφοντας κατατάχτηκε στη στρατιωτική κτηνιατρική υπηρεσία με το βαθμό του υποκτηνιάτρου (υπολοχαγού), όπως είχε την υποχρέωση λόγω υποτροφίας. Αποστρατεύτηκε με το βαθμό του Συνταγματάρχη και για κάποιο διάστημα υπηρέτησε στο δημόσιο (στη Δ/ση κτηνιατρικής Ιωαννίνων) ως ημερομίσθιος.

Αυτή σε λίγες γραμμές η ζωή και η πορεία του αγαπητού Γιάννη Κοντούρη. Όσοι είχαν την τύχη να συμβιώσουν ή να συνυπηρετήσουν μαζί του, τόσο στον στρατιωτικό τομέα όσο και στο δημόσιο, θα τον θυμούνται πάντα, ακριβώς για τις ξεχωριστές αρετές που προαναφέραμε: Την εντιμότητά του, την απλότητά του, την καλοσύνη του, την ψυχική αρχοντιά του. Ήταν από εκείνους τους λίγους ανθρώπους που δεν αντάλλαξε ποτέ του κακιά κουβέντα με κανέναν και για κανέναν. Σπάνιος άνθρωπος, σπάνιος φίλος, σπάνιος πετρώτης. Έτσι θα τον θυμόμαστε.

Ας είναι ανάλαφρο το Γιαννιώτικο χώμα που τον σκέπασε.

Β.Τ.

«ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΥ ΧΑΝΟΝΤΑΙ»

ΛΕΥΤΕΡΗΣ Χ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ

Πριν λίγο καιρό έφυγε γρήγορα κι αναπάντεχα απ' το μάταιο τούτο κόσμο ο μπαρμπα-Λευτέρης ο Γιαννακός, απ' το Τσεπέλοβο. Λεβεντάνθρωπος σε όλη του τη ζωή, ένας από τους ελάχιστους εναπομείναντες χαρακτηριστικούς τύπους των «παλιών» Σαρακατσαναίων. Με την κλίτσα του, το χαρακτηριστικό μουστάκι του, το κομπολόι του, το περήφανο βάδισμά του, τη ντομπροσύνη του, ήταν τα τελευταία χρόνια η μόνιμη φιγούρα του λεβεντόγερου στο «χάνι» του χωριού μας κι έπαινε φιλία και κουβέντα με ξένους, επισκέπτες και περαστικούς. Πάντα ευγενικός και ευπροσέγγιστος, καλοκάγαθος και εξυπηρετικός μα και καυστικός όταν χρειαζόνταν δεν χαριζόταν σε κανένα. Δουλευταράς, κυρατζής, τσελιγκας, τζιομπάνος και τελευταία μετανάστης στη Γερμανία δούλεψε με ζήλο και αξιοπρέπεια για ν' αναστήσει την πολυπληθή οικογένειά του, και τα κατάφερε με τον καλλίτερο τρόπο. Καλόκαρδος, γελαστός, χωρατατζής στην παρέα γλεντζές και εξαιρετικός χορευτής ήταν για όλους μας στήριγμα και παρέα καλή. Και αν και χτυπήθηκε πολλές φορές άδικα απ' τη μοίρα ο μπαρμπα-Λευτέρης άντεξε σα γεροπλάτανος και με ιώβειο υπομονή και καρτερία, έζησε τα τελευταία χρόνια μόνιμα στο Τσεπέλοβο παράδειγμα λεβεντιάς και αξιοσύνης. Κι αν καμιά φορά σαν άνθρωπος έφτανε στα όρια της υπερβολής εμείς θα θυμόμαστε πάντα τον μπαρμπα-Λευτέρη, τον «νταή τον άνδρα», τον καλό συγγενή, τον καλοκάγαθο γέροντα που θα μας λείψει πολύ.

Εύχομαι και ελπίζω ο Κύριος να αναπαύσει την ψυχή του και να του δώσει την αιώνια μακαριότητα.

Ας είναι ελαφρύ το Τσεπελοβίτικο χώμα που τον σκέπασε.

Γιώργος Δ. Τσουμάνης
Φιλολόγος

Χειμώνας του 2003

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΕΛΑΤΗ Γάμοι

— Ένας γάμος που η πρωτοτυπία του έγινε γνωστή στο πανελλήνιο μέσω των τηλεοπτικών καναλιών. Η κόρη **Ιλιά** του συμπατριώτη μας από την Ελάτη **Γιώργου Αντωνιάδη** γνωστού επιχειρηματία-αρτο-

ποιού για τα καλλιτεχνικά αρτοσκευάσματά του βραβευμένα σε δεκάδες πανελλήνιες εκθέσεις, επιτυχίες που και σε προηγούμενα τεύχη του περιοδικού μας αναφέραμε, παντρεύτηκε τον εκλεκτό της καρδιάς του με την **Ιωάννα Νικολαπούλου**, η στέψη έγινε στη Θεσσαλονίκη.

Θερμές ευχές για μια ζωή ευτυχισμένη και δημιουργική.
Ναπολέων Παπαγεωργίου

ΗΛΙΟΧΩΡΙ

Γεννήσεις

— Ο **Νίκος Φίλης** και η **Υπατία Καψάλη-Φίλη** απέκτησαν το πρώτο τους αγοράκι. Στους γονείς και τους παππούδες Γιάννη και Ευμορφία Φίλη, Γεράσιμο και Παρασκευή Καψάλη να τους ζήσει το νεογέννητο.

Το «Ζ» μας

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

Θάνατοι

— Στις 3 Μαρτίου πέθανε στην

Αθήνα και την επομένη κηδεύτηκε στο χωριό του ο **Φάνης Στάρρας**, πλήρης ημερών.

Στην σύζυγό του Ευγενούλα, τα παιδιά, τ' αγγόνια και τ' αδέρφια του θερμά συλλυπητήρια.

«Το Ζαγόρι μας» - Β.Τ.

— Στις 6 Μαρτίου πέθανε και κηδεύτηκε στα Γιάννινα ο ε.α. Συνταγματάρχης κτηνίατρος **Γιάννης Γ. Κοντούρης** σε ηλικία 86 ετών.

Στα παιδιά του, τ' εγγόνια και τ' αδέρφια του και σ' όλους τους συγγενείς του τα θερμά και ειλικρινή μας συλλυπητήρια.

Το «Ζ» μας

— Στις 16 Μαρτίου πέθανε στα Γιάννινα και κηδεύτηκε την επομένη στο χωριό της η **Καλλιόπη Κ. Στάρρα**, πλήρης ημερών.

Στα παιδιά της, τα εγγόνια της και όλους τους συγγενείς της τα ειλικρινή συλλυπητήριά μας.

«Το Ζαγόρι μας»

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ

Γέννηση

— Ο **Γιάννης** και η **Γιάννα Πεζοδρόμου** απέκτησαν το τρίτο τους παιδί, το δεύτερο κορίτσι. Να τους ζήσει και να είναι τυχερό.

Χ. Παπαδοπούλου-Κατσαρού

ΠΑΠΙΓΚΟ

Θάνατοι

— Κόσμος πάει κι έρχεται, χωρίς να ξέρουμε που πάει και από πού έρχεται...

(Πάει και η καύμενη η Γληρόραινα) Άλλη μια Παπιγκιώτισσα, η **Λαμπρινή Κρανιώτη**, έφυγε από τον μάταιο τούτο κόσμο. Πόσα χρόνια με γύρισε πίσω η είδηση αυτή: ...3-4 δεκαετίες... Όταν ερχόταν στο σπίτι της γιαγιάς μου της παπαδιάς να φτιάξουν το στημόνι και το υφάδι κάτω από το πουρνάρι της Αγίας Παρασκευής, για να τα ρίξουν στον αργαλειό να φτιάξουν βελντζές φλοκώτες και ωραίες καραμελωτές...

Ήταν καλωσσύνη, ευγενική, πρόσχαρη, εργατική, χρυσοχέρα με τη ρόκα, τις βελόνες, το βελονάκι στα χέρια, υπέροχη νοικοκυρά, πολύτεκνη μάνα. Πηγαίναμε μικρά και παίζαμε στην αυλόπορτά της με τα παιδιά της και εκεί μας έδειχνε τη φιλοτιμία της και τη γενναιοδωρία της.

Θυμήθηκα τον μακαρίτη παπα Ντίνο και ύστερα τον αείμνηστο παππού μου Παπαγιώργη Παπαϊωάννου, που συνέχιζαν το έθιμο του Σταυρού την ημέρα των Θεοφανίων στον Αη Βλάση, για να παίρνει η εκκλησία χρήματα. Τις περισσότερες φορές πλειοδοτούσε ο άνδρας της, ο μακαρίτης ο Γρηγόρης και έπαιρνε το Σταυράκι και τελειώνοντας η Θεία Λειτουργία περνούσε όλο το χωριό από το σπίτι τους, για να κεραστούν και να τους ευχηθούν... Αιώνια ας είναι η μνήμη και των δύο και ελαφρύ το χώμα του Αη Νικόλα του Παπί-

γκου, που τους σκέπασε.

Στους απογόνους τους: Θερμά Συλλυπητήρια...

Δέσποινα Γκερλέ Μπίτσα

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

Γεννήσεις

— Στις 6 Φεβρουαρίου, ο **Σάκης Σανοζίδης** και η **Βάσω Δέμκα** απέκτησαν ένα τρισχαρατωμένο αγοράκι. Τους ευχόμαστε ολόψυχα να τους ζήσει.

— Ο Εφοριακός **Αλέκος Μπράχος** του Πασχάλη και της Καίτης, το γένος Γιάννη Σουκουβέλου και η γυναίκα του **Ελένη Καζιάνη** επίσης εφοριακός, έγιναν γονείς θυγατέρας, πρώτου βλαστού στην οικογένειά τους. Να τους ζήσει...

Δέσποινα Γκερλέ Μπίτσα

Αρραβώνες

— Στις 15 Φεβρουαρίου ο **Γιώργος Δούβαλης** και η **Ιωάννα Γκότση** έδωσαν αμοibaία υπόσχεση γάμου. Θερμά συγχαρητήρια και καλά στέφανα.

Φαίδρα Τσαβαλιά

Συγχαρητήρια

— Το ταιριαστό ζευγάρι **Σανοζίδης Μωυσής**, Θεσσαλονικιός γεωπόνος - μελισσοκόμος και η **Τσεπελοβίτισσα** γυναίκα του **Βάσω Δέμκα**, γεωπόνος, απόχτησαν το πρωτότοκό τους παιδί, ένα χαριτωμένο αγοράκι. Να τους ζήσει. Νάναι τυχερό. Ναρθούνε κι άλλα.

Απεφάσισαν να ζήσουν μόνιμα στο ανερχόμενο τουριστικό Τσεπέλοβο και άνοιξαν στην κάτω πλατεία του χωριού, απέναντι από τη «Δρακόλιμνη» ένα πολύ όμορφο μαγαζάκι με παραδοσιακά προϊόντα: Μέλι παραγωγής τους, τσάι, ρίγανη, τραχανά, τσίπουρο, φανταστικά σπιτικά γλυκά, ποτά από κράνα και άλλα πολλά...

Θερμά συγχαρητήρια...

Δέσποινα Γκερλέ Μπίτσα

Θάνατοι

— Στις 26 Ιανουαρίου πέθανε η Βασιλική Τάγκα. Τα θερμά μας συλλυπητήρια.

Φαίδρα Τσαβαλιά

— 21 Φλεβάρη 1913. Ιστορική μέρα, που λευτερωθήκανε τα Γιάννενα, ύστερα από 483 χρόνια σκλαβιάς, (1430-1913). Τότερε και τότεγε, ότι γεννήθηκε τη μέρα αυτή. Λίγες μέρες πριν κλείσει τα 90 της, έφυγε ήσυχχα και αθόρυβα μια πολύτεκνη μάνα, η κυρά **Γεωργία Τάγκα**, χήρα του μακαρίτη **μπάρμπα Αλέξη** και τώρα αναπαύεται στον Αη Θανάση Τσεπελόβου, δίπλα στο γιο της το Θωμά και στον άνδρα της.

Στα παιδιά της Χρήστο, Ευτυχία, Ντίνα, Αρσινόη και Γιάννη, Τοπικό μας Σύμβουλο: Θερμά συλλυπητήρια. Να έχουν την ευχή της!

Δέσποινα Γκερλέ Μπίτσα

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΔΩΡΕΕΣ

ΑΡΙΣΤΗ

— Για τις ανάγκες του εξωκκλησιού Αγίας Παρασκευής, από τη μακρινή Αυστραλία, προσέφεραν:

— **Ορέστης και Εύα Ζαροπούλου** 50 ευρώ

— **Μάρθα Χήρα** 50 ευρώ
Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί θερμά.

ΚΗΠΟΙ

— Εις μνήμη του αποθανόντος **Ιωάννου Δημ. Δούμα** και αντί στεφάνου κατέθεσαν στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Κήπων, χρηματικό ποσό οι οικογένειες:

Ευαγγέλου Βλαχοπούλου, Νίκου Παπαστεργίου, Ιωάννου Τσεκούρα, Κώστα Οικονόμου, Γεωργίου Παπαστεργίου, Χαραλάμπους Παππά.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί θερμά.

ΚΟΥΚΟΥΛΙ

— Οι αδελφές **Σθώλου** έδωσαν στην εκκλησία μας 20,00 Ευρώ και η **Ευτυχία Τριανταφυλλίδη** 15,00 ευρώ.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή τις ευχαριστεί.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

— Η Εκκλησιαστική Επιτροπή του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Τσεπελόβου ευχαριστεί θερμά την κ. **Αθηνά χήρα Άρη Σάρκα** για την προσφορά ποσού 500,00 Ευρώ για κάλυψη αναγκών του ναού.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή

— Το τοπικό συμβούλιο του Δημ. διαμερίσματος Τσεπελόβου ευχαριστεί θερμά την κ. **Αθηνά χήρα Άρη Σάρκα** για την δωρεά καρδιογράφου για τις ανάγκες των κατοίκων του χωριού μας.

Ο πρόεδρος
Γ. Δέμκας

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ

— Η οικογένεια του Ιεροδιδασκάλου **Νικολάου Κατσούρα**

εις μνήμη της Αρτέμιδος Αγαθοπούλου προσφέρει το ποσό των 30,00 Ευρώ εις τον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου Φραγκάδων.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί

— Η κ. **Κατίνα Αγαθοπούλου** εις μνήμη της μητέρας της Άρτεμις προσφέρει εις τον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου Φραγκάδων το ποσό των 100,00 Ευρώ.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

100 Ευρώ

Πατιγκιώτης Μιχαήλ

50 Ευρώ

Γκιζάς Βασίλειος
Καραμπάτσα Καλλιόπη
Σίλλης Κων/νος
Φερεντίνος Τιμολέων

45 Ευρώ

Σάρκα Αθηνά

40 Ευρώ

Καραβατιάς Αλέξανδρος
Πιστιόλης Χαράλαμπος
Ράπτη Ρωξάνη

30 Ευρώ

Αθανασίου Νικηφόρος
Γαλανόπουλος Δημήτριος
Θεοχάρους Φριξος
Καλλέας Χριστόδουλος
Καλογήρου Ναπολέων
Λώλης Ιωάννης
Μπισμπέλη Ξανθίππη
Πασπαλιάρης Φάνης
Ράδη Φερενίκη
Ρέμος Κων/νος

20 Ευρώ

Βαλαδήμας Πέτρος
Βλατσού Δήμητρα
Βλαχοπούλου - Κουμπή Κλεονίκη
Γεναδίου Ξανθίππη
Γέτης Θεόφιλος
Δημητρακόπουλος Γεώργιος
Δούβλης Πέτρος
Ζαρκάδας Βασίλειος
Καλογήρου Γεώργιος
Κοντούρης Γεώργιος

Κοντούρης Ξενοφών
Λαμπρίδης Δημήτριος
Μανδαλά Αριάδνη
Μπουκουγιάννη Ελένη
Νόνας Κων/νος
Στεργίου Γεώργιος
Τζαφλίδου - Καλογήρου Βασιλεία
Τζιάκου Πέπη

15 Ευρώ

Αναγνωστάκη Αργυρώ
Δάφλου Ελένη
Καφέτσιου-Κωνσταντινίδου Βασιλεία
Λαζαρίδου Σιούρα Θεοδοσία
Ράδη Βλαχογιάννη Αριάδνη
Τσούγιας Μάξιμος
Φωτέσιος Κων/νος
Χασιώτη Βασιλική

10 Ευρώ

Αλεξανδράκης Κων/νος
Αγόρης Δημήτριος
Αναγνωστοπούλου Ιωάννα
Βαρτζώκα Αγγελική
Γκερλέ Μπίτσα Δέσποινα
Γατσέλος Παναγιώτης
Γκοζίνα Φρόσω
Ζούμπου Αγγελική
Καναβέλης Αθανάσιος
Κοντογιάννη Ευγενία
Κοντονάσιος Θεόφιλος
Κοντοδήμου Βασιλική
Κοντοδήμου Καίτη
Κατσαρός Αθανάσιος
Κοινότητα Πλατάνια
(Τσερίτσιανη)
Νικολαΐδης Θωμάς
Παπαδάτου - Εξαρχοπούλου Ιφιγένεια
Παπαευαγγέλου Ιωάννης
Παπαχρήστος Αλέξανδρος
Σωτήρη-Λιακοπούλου Ειρήνη
Σιούτης Αθανάσιος
Στυλίδης Γεώργιος
Σάρρος Άλκης
Τότσκας Γεώργιος
Τσιαπάρη Λίτσα
Φερεντίνος Κοσμάς

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ

Ιδρυτής:
ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΞΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

★ ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ

ΑΠΟ ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
Πρόεδρος
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑΣ
Α' Αντιπρόεδρος
ΓΚΕΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
Β' Αντιπρόεδρος
ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
Γεν. Γραμματέας
ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
Ταμίας
ΚΥΡΙΑΖΗ ΚΑΛΥ
Μέλος
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΩΣΤΑΣ
Μέλος

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΚΙΚΟΠΟΥΛΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΣ
ΜΕΡΤΖΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ-ΔΟΥΒΛΗ ΕΛΕΝΗ
ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΡΕΜΟΥ-ΤΣΟΥΠΗ ΜΑΡΙΑ
ΣΚΟΥΡΤΗ ΕΛΕΝΗ
ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΥΦΑΝΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

★ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ, ΕΙΣΦΟΡΕΣ

Περιοδικό «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»
Σίνα 4 Ιωάννινα 454 44
και Μυροπολείο
ΚΑΛΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ
Λόρδου Βύρωνος 21
Τηλ. 26510 26266
Ιωάννινα 45444

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Εσωτερικού 10 ΕΥΡΩ
Ευρώπης 30 ΕΥΡΩ
Εκτός Ευρώπης 30 \$ ΗΠΑ

★ Τυπογραφεία:

Γ. ΔΟΥΒΛΗΣ - Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
28ης Οκτωβρίου 41 (Στοά Καμπέτης)
Τηλ. 26510 20544 - 26510 27845
Ιωάννινα 454 44

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ

ΔΩΜΑΤΙΑ

ΦΩΤΟΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ

ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Τηλ: 26530 71574

26510 36379

Κιν. 6974 828933

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

— **Παρουσιάδης Ευστάθιος** 150 ευρώ
— **Γιάννης Γιαννακός** 20 ευρώ στη μνήμη Γιάννη Βακόλα, νιώθοντας και τον πόνο της μάνας του Ιφιγένειας.
«Το ΖΑΓΟΡΙ μας» ευχαριστεί θερμότατα